

Emilia Puntala

Elisa Sammalniemi

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomi (AMK)

Varhaiskasvatuksen opettajan virkakelpoisuus

Opinnäytetyö, 2021

VARHAISKASVATUKSEN TYÖNTEKIJÖIDEN JA PERHETYÖNTEKIJÖIDEN KOKEMUKSIA TOIMIJOIDEN VÄLISESTÄ MONIAMMATILLI- SESTA YHTEISTYÖSTÄ KOUVOLAN ALU- EELLA

TIIVISTELMÄ

Emilia Puntala ja Elisa Sammalniemi

Varhaiskasvatuksen työntekijöiden ja perhetyöntekijöiden kokemuksia toimijoiden välisestä moniammatillisesta yhteistyöstä Kouvolan alueella

55 sivua, 2 liitettä

Kevät 2021

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveystieteiden ammattikorkeakoulututkimus

Sosionomi (AMK), Varhaiskasvatuksen opettajan virkakelpoisuus

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia varhaiskasvatuksen työntekijöiden ja perhetyöntekijöiden kokemuksia toimijoiden välisestä moniammatillisesta yhteistyöstä ja sen toimivuudesta Kouvolan alueella. Tarkoituksena oli selvittää, millälaisia konkreettisia kokemuksia työntekijöillä on yhteistyöstä ja verrata toimijoiden vastauksia keskenään. Tutkimuksessa selvitettiin myös työntekijöiden näkemyksiä siitä, miten yhteistyötä voisi jatkossa kehittää. Opinnäytetyön tuloksia voidaan jatkossa hyödyntää Kouvolan alueen varhaiskasvatuksen ja perhetyön toimijoiden välisen moniammatillisen yhteistyön kehittämisessä.

Opinnäytetyö on tutkimuspainotteinen ja se on toteutettu sekä laadullisin että määrällisin menetelmin. Aineisto kerättiin Webropol-kyselytyökalulla sähköisesti. Kyselyyn vastasi 60 työntekijää, joista 40 oli varhaiskasvatuksen työntekijää ja 20 perhetyöntekijää. Saatu aineisto analysoitiin sisällönanalyysillä ja IMB SPSS-ohjelmistoa apuna käyttäen.

Tutkimustuloksista ilmeni, että suurin osa vastaajista oli tehnyt yhteistyötä. Molempien toimijoiden työntekijät kokivat yhteistyön konkreettisesti verkostopalaveriksi ja yhteydenpidoksi toimijoiden kesken, mutta kokemukset yhteistyön laadusta ja määrästä vaihtelivat. Suurin osa varhaiskasvatuksen työntekijöistä koki yhteistyön perhetyöntekijöiden kanssa valitettavan vähäiseksi ja sen laatua kuvailtiin heikoksi. Perhetyöntekijöiden vastauksista ei pystynyt muodostamaan selkeitä johtopäätöksiä siitä, millaiseksi he kokevat yhteistyön. Tyytyväisyys yhteistyön eri osa-alueisiin vaihteli työntekijöiden kesken. Varhaiskasvatuksen työntekijät olivat tyytyväisimpiä omaan motivaatioonsa koskien yhteistyötä sekä luottamukseen työntekijöiden välillä. Kaikista tyytymättöimpiä he olivat tiedonsiirron toimivuuteen sekä yhteistyön suunnitteluun. Perhetyöntekijöiden vastauksissa korostuivat samat asiat kuin varhaiskasvatuksen työntekijöiden vastauksissa, mutta eroavaisuutena oli tyytymättömyys yhteistyön toimivuuteen.

Tutkimustuloksista voidaan todeta, että toimijoiden välistä yhteistyötä on tarpeellista kehittää. Jatkossa tulisikin kiinnittää huomiota avoimempaan ja ajantasaisempaan tiedonsiirtoon sekä yhteistyön suunnittelun toimivuuteen. Tutkimus osoittaa myös sen, että molempien toimijoiden työntekijöillä on halua yhteistyöhön sekä sen kehittämiseen, mutta yhteistyötä edistävät tekijät vaativat molemmilta osapuolilta sekä organisaatiolta konkreettisia muutoksia toimintatavoissa ja käytänteissä.

Asiasanat: moniammatillisuus, perhetyö, varhaiskasvatus, yhteistyö

ABSTRACT

Emilia Puntala and Elisa Sammalniemi

Experiences of early childhood education employees and family workers about the multiprofessional collaboration between the parties in Kouvola

55 pages and 2 appendices

Spring 2021

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor's Degree Programme in Social Services, Early Childhood Education and Care

Bachelor of Social Services

The aim of this thesis was to examine multiprofessional collaboration between two parties: early childhood education and family work in the city of Kouvola. The aim was to examine what kind of practical experiences the early childhood education employees and family workers had of the collaboration and its functioning and compare their answers with each other. The purpose was also to examine how collaboration should be developed. The results of the study can be used in the future development work.

This thesis is a qualitative and quantitative research. The data was collected by using an electronic survey at Webropol surveys. The electronic survey was responded to by 60 of whom 40 were early childhood education employees and 20 were family workers. The data was analyzed by content analysis and by IMB SPSS software.

The results of the study indicated that most of the respondents had had collaboration between the parties. Both the parties experienced that collaboration meant multiprofessional meetings and keeping contacts between the parties, but the quality and amount of the collaboration had varied. Most of the early childhood education employees thought that the amount and quality of the collaboration was insufficient. It was not possible to make clear conclusions from answers of family workers about how they experience the collaboration. Satisfaction of the parties changed with the areas of collaboration. The early childhood education employees were satisfied with their own motivation for collaboration and trust between employees. On the other hand, they were dissatisfied with the information flow and the planning of collaboration. The same areas emerged in the responses of family workers, but they were less satisfied with the functionality of collaboration.

The study showed that the collaboration between these two parties should be developed. In the future attention should be paid to developing the unlimited real time information flow and the planning of collaboration between the parties. Both parties have a desire for collaboration and development, but advanced collaboration requires concrete changes both in organization and in practices.

Keywords: Collaboration, Early Childhood Education, Family work, Multiprofessional

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 PERHETYÖ JA VARHAISKASVATUS LAPSEN JA PERHEEN TUkena .	6
2.1 Lapsiperheiden sosiaalipalvelut ja varhaiskasvatus muutoksessa	6
2.2 Perhetyön eri toimintamuodot	7
2.3 Varhaiskasvatus osana lapsiperheiden palveluita.....	10
2.4 Lapsen tuen tarpeen tunnistaminen ja tuen rakentuminen varhaiskasvatuksessa.....	11
3 PERHETYÖ JA VARHAISKASVATUS MONIAMMATILLISESSA YHTEISTYÖSSÄ	14
3.1 Yhteistyön merkitys lapsen ja perheen hyvinvoinnille	14
3.2 Asiakkuuden ja toimijoiden välisen yhteistyön käynnistyminen	15
3.3 Moniammatillisen yhteistyön lähtökohdat ja edellytykset	17
4 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE	21
5 OPINNÄYTETYÖN TAUSTA, YHTEISTYÖKUMPPANI JA TOIMINTAYMPÄRISTÖN KUVAUS	22
6 AINEISTONKERUU, AINEISTO JA ANALYSOINTI.....	25
7 TUTKIMUSTULOKSET	29
7.1 Vastausten jakautuminen eri toimijoiden työntekijöiden kesken.....	29
7.2 Työntekijöiden kokemukset yhteistyöstä	29
7.3 Työntekijöiden tyytyväisyys yhteistyön eri osa-alueisiin	32
7.4 Työntekijöiden kehittämis ehdotuksia yhteistyölle	34
8 TUTKIMUKSEN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS	36
9 JOHTOPÄÄTÖKSET	38
10 POHDINTA	40
LÄHTEET	45

LIITE 1. Saatekirje	53
LIITE 2. Kyselylomake	54

1 JOHDANTO

Lapsiperheiden sosiaalipalvelut sekä varhaiskasvatus ovat olleet viime vuosina muutos- ja kehitystyön kohteena. Tulensalo (2016, s. 5) korostaa, että kehityksen pääpainona ovat olleet asiakkaan osallisuus, lapsi- ja perhelähtöisyys sekä monialainen yhteistyö ja sen tärkeys. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman (LAPE) yhtenä päätavoitteena on kehittää lapsi- ja perhepalveluita entistä ennalta ehkäisevämpään suuntaan. Lapsiperheille tulisikin jatkossa tarjota tukea oikea-aikaisesti ja mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja tukea tulisi viedä aiempaa enemmän lapsen eri kasvuympäristöihin esimerkiksi: varhaiskasvatukseen. (Aula ym., 2016, s. 18.) Lallukan (2017, s. 59) mukaan varhaiskasvatuksen työntekijät kohtaavat perheitä päivittäin. Näin ollen varhaiskasvatus nähdään merkittävänä tekijänä perheiden tuen tarpeiden varhaisessa huomaamisessa.

Niin varhaiskasvatuslaki, valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma, sosiaalihuoltolaki kuin lastensuojelulakikin korostavat lapsen edun ensisijaisuutta ja yksilöllisten tuen tarpeiden huomioimista. Toteutuakseen tämä kuitenkin vaatii moniammatillista yhteistyötä sekä sen sisällön tarkastelua ja kehittämistä. Perhetyö, joka on yksi yleisimmin käytetyistä lapsiperheiden sosiaalihuollon palveluista (Alatalo ym., 2019, s. 11) tekee ja tulee tekemään vastaisuudessaakin moniammatillista yhteistyötä monien eri tahojen kanssa, joista yksi on varhaiskasvatus. Alasen (2019, s. 24–25) mukaan varhaiskasvatus ja perhetyö työskentelevät tiiviisti yhdessä perheiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistämiseksi, vaikka ne toimivat eri organisaatioissa.

Huoli lasten sekä perheiden hyvinvoinnista on kasvattanut tarvetta tutkia eri lapsiperheiden palveluiden yhteistyön toimivuutta. Toimivan yhteistyön tavoitteena on lisätä lasten ja perheiden hyvinvointia. Perälä ym. (2013, s. 122) toteavat moniammatillisen yhteistyön olevan merkittävä tekijä ongelmien ehkäisemisessä. Toimiva, tavoitteellinen ja yhteisesti suunniteltu yhteistyö on kaikkien perheen kanssa työskentelevien etu, sillä perheen verkostoiden tietämättömyys toisistaan ja päällekkäinen työ heikentävät työn yhteisvaikutusta. (Terveiden ja

hyvinvoinnin laitos, 2016, s. 121.) Toimiva moniammatillinen yhteistyö on perheen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin kannalta merkittävää.

Opinnäytetyön aiheena on varhaiskasvatuksen työntekijöiden ja perhetyöntekijöiden kokemukset toimijoiden välisestä moniammatillisesta yhteistyöstä Kouvolan alueella. Opinnäytetyö on tutkimuspainotteinen ja aineisto kerätään sähköisellä Webropol-kyselytyökalulla. Kyselyn avulla selvitetään varhaiskasvatuksen opettajien, päiväkodin johtajien sekä perhetyöntekijöiden konkreettisia kokemuksia siitä, minkälaista toimijoiden välinen moniammatillinen yhteistyö on sekä miten toimivaa se on. Tavoitteena on selvittää yhteistyön mahdollisia kehityskohtia. Yhteistyökumppanina toimii Humana avopalvelut Oy, Kymenlaakson Kouvolan yksikkö.

2 PERHETYÖ JA VARHAISKASVATUS LAPSEN JA PERHEEN TUkena

2.1 Lapsiperheiden sosiaalipalvelut ja varhaiskasvatus muutoksessa

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman (LAPE) avulla on pyritty kehittämään lapsi- ja perhepalveluita enemmän nykyisiä tarpeita vastaaviksi. Muutosohjelman tavoitteena on ollut lisätä lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia sekä kehittää palveluiden asiakaslähtöisyyttä, vaikuttavuutta ja kustannustehokkuutta. Muutostyön alla ovat olleet muun muassa perhekeskustoimintamalli ja varhaiskasvatus sekä koulu ja oppilaitos hyvinvoinnin tukena. LAPE-ohjelmassa on esitetty sosiaalihuollon porrastettua mallia palvelujen järjestämisen muotona. Sosiaalihuollon palvelujen porrastamisella on haluttu parantaa palvelujen oikea-aikaisuutta sekä siirtää painopistettä korjaavista palveluista peruspalveluiden ja varhaisen tuen vahvistamiseen. Yhtenäistetty tapa palvelujen porrastamiselle vahvistaa moniammatillisuutta sekä asiakkaan osallisuutta. (Alatalo ym., 2019, s. 7-8, 15.)

Perhetyö on kirjattu lastensuojelulakiin vuonna 2007. Sosiaalihuoltolain uudistuksessa vuonna 2015 perhetyö laajennettiin palveluksi, jota tarjotaan myös muille kuin lastensuojelun asiakkaille. Samalla lastensuojelulakiin kirjattiin muutos, jossa lastensuojelun avohuollon palveluihin sisällytettiin tehostettu perhetyö. Lakisääteisiä perhetyön muotoja on siis kaksi: tehostettu perhetyö ja perhetyö. (Myllymäki, 2018, s. 170; L 1301/2014; L 417/2007.) Muutoksella haluttiin mahdollistaa matalan kynnyksen palvelu ja varhainen tuki ilman asiakkuutta lastensuojelussa. Myös tietynlainen leimaantuminen lastensuojelun asiakkuudesta haluttiin poistaa. (Puhakka, 2018, s. 7.)

Perhetyölle on esitetty omaa porrastettua perhetyön mallia. Malli jakautuu kolmeen osaan: varhaisen tuen perhetyöhön, erityisen tuen perhetyöhön ja tehostettuun perhetyöhön. Porrasteisuuden tavoitteena on vastata intensiteetiltään, sisällöltään ja kestoaltaan asiakkaiden tarpeisiin mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Perhetyötä voitaisiin nykyisin järjestää esimerkiksi varhaiskasvatuksen yhteydessä oman varhaiskasvatuksessa toimivan perhetyöntekijän kautta. Osa

kunnista toteuttaakin jo tämän kaltaista perhetyötä omalla tahollaan. (Alatalo ym., 2019, s. 24–25.)

Myös varhaiskasvatus on viime vuosina kokenut niin poliittisia kuin rakenteellisia muutoksia, esimerkkinä uusi varhaiskasvatuslaki (L 540/2018) sekä varhaiskasvatuksen sijoittuminen opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnon alle vuonna 2013. Uudistusten myötä varhaiskasvatuksen asema yhteiskunnassa on selkiintynyt ja vakiintunut osaksi koulutus- ja kulttuurijärjestelmää sekä elinikäistä oppimista. Varhaiskasvatuksen asema on parantunut myös asenteiden ja periaatteiden tasolla, ja lapsi on noussut uudella tavalla varhaiskasvatuksen keskiöön. Muuttunut lainsäädäntö, kuntien säästötoimet ja uudet kansalliset opetussuunnitelmat ovat luoneet tarpeen kehittää varhaiskasvatusta yleisesti. (Koivula ym., 2017, s. 9–10.) Vaikka lapsiperheiden sosiaalipalvelut ja varhaiskasvatus toimivat eri organisaatioissa, työskentelevät ne kuitenkin tiiviisti yhdessä perheiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistämiseksi. (Alanen, 2019, s. 24–25.)

2.2 Perhetyön eri toimintamuodot

Perhetyötä voidaan toteuttaa sekä sosiaalihuoltolain mukaisesti että lastensuojelulain mukaisesti (L 1301/2014; L 417/2007). Sosiaalihuoltolaissa perhetyötä kuvataan sosiaalihojaukseksi, joka määritellään neuvonnaksi ja ohjaukseksi, jonka tavoitteena on edistää asiakkaan ja perheen osallisuutta sekä vahvistaa elämäntilannetta (L 1301/2014). LAPE-ohjelmassa perhetyötä on kuvailtu vanhemmuuden tukemiseksi, lasten hoidon ja kasvatuksen ohjaamiseksi sekä arjen ja ruttiin hallitsemiseksi. Perheen toimintakykyä tuetaan vahvistamalla heidän vuorovaikutustaitojaan ja sosiaalisia verkostojaan. Perhetyössä keskeisiä työmenetelmiä ovat kuuntelu, keskustelu ja havainnointi arjessa yhdessä toiminnallisten menetelmien kanssa. (Alatalo ym., 2019, s. 25, 29.)

Lastensuojelulain mukainen tehostettu perhetyö on intensiivisempää ja usein myös pidempiaikaisempaa työskentelyä, jota voidaan tarjota perheille esimerkiksi kriisitilanteissa. Tehostettu perhetyö edellyttää lastensuojelun asiakkuutta ja siihen voidaan liittää korjaavan sekä kuntouttavan työn käsite. Lastensuojelulailla

varmistetaan lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön sekä tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen. Keskiössä on erityisesti lapsen suojeleminen. Sosiaali- huoltolain mukaisen perhetyön ja lastensuojelulain tehostetun perhetyön ero näkyy työn intensiteetissä. (Perhetyö ja tehostettu perhetyö, i.a; L 417/2007; Alatalo ym., 2019, s. 26.) Sosiaalihuoltolain mukainen perhetyö on niin sanotusti varhaisemman tuen perhetyötä, jonka tavoitteena on vahvistaa perheen sisäisiä lasta suojaavia tekijöitä. Tehostetussa perhetyössä puolestaan työskentelyllä pyritään suojelemaan lasta niillä alueilla, joissa vanhemmuus ei yksinään riitä. Näin ollen tehostetuttu perhetyö voi olla määrällisesti varsin runsastakin. (Alatalo ym., 2019, s. 26.)

Sosiaalihuoltolain mukainen perhetyö voidaan ymmärtää perheiden kanssa tehtäväksi työksi tai erityisesti työksi, jota toteutetaan perheen kotona. Perhetyö on ammatillista ja tavoitteellista työskentelyä, jolla tuetaan perheitä kokonaisvaltaisesti eri elämäntilanteissa yhdistäen käytännön apu ja psykososiaalinen tuki. Perhetyön toimintamuodot vaihtelevat sen mukaan missä, minkälaisissa tilanteissa sekä minkälaisia tavoitteita perheen kanssa työskentelylle asetetaan. Työskentelyn aloitus, kesto, seuranta ja arviointi määritellään yhdessä sosiaalityöntekijän sekä perheen kanssa. (Järvinen ym., 2012, s. 12; HE 164/2014, s. 48.)

Sosiaalihuoltolain mukaista perhetyötä tulee järjestää monipuolisesti matalalla kynnyksellä. Tavoitteena perhetyössä on tarjota tukea perheille mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, kun avun tarve on huomattu. Oikea-aikaisella tuella pyritään ehkäisemään ongelmien kasaantumista sekä syrjäytymistä ja näin ollen parhaimmillaan esimerkiksi lastensuojelun tarvetta. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2020.) Perhetyön toimintamuodot ja toteutustavat ovat laajoja sekä monipuolisia. Useimmiten sitä toteutetaan sosiaalitoimen, neuvolan, päivähoidon tai koulun yhteydessä. (Perhetyö ja tehostettu perhetyö, i.a.) Perhetyön toteuttamisesta neuvolassa tai päivähoidossa ei säädetä laissa, mutta näitä peruspalveluita ohjaavissa laeissa (varhaiskasvatuslaki ja terveydenhuoltolaki) mainitaan vanhemmuuden tukeminen. LAPE-hankkeessa on esitetty, että sosiaalihuollosta vastaavan tahon tulisi jalkauttaa työntekijöitä pysyvästi varhaiskasvatuksen ja neuvolan toimialoille. (Alatalo ym., 2019, s. 25.) Esimerkiksi neuvolan perhetyöllä voidaan

tukea ja vahvistaa odottavien sekä pienten lasten vanhempien arjessa jaksamista kotikäyntien, vertaisryhmien, palvelunohjauksen ja moniammatillisen yhteistyön avulla. (Rautio, 2016, s. 83.) Kunta voi toteuttaa perhetyötä joko itse, yhteistyössä muiden kuntien tai kuntayhtymän kanssa tai hankkimalla palvelut toiselta julkiselta tai yksityiseltä palvelun tuottajalta (HE 164/2014, s. 12). Perhetyö ei vaadi lastensuojelun asiakkuutta (Perhetyö, i.a).

Lastensuojelulain mukaisessa tehostetussa perhetyössä on keskeistä lapsen suojeleminen sekä perheen kuntoutus. Usein perheiden tilanteet näyttäytyvät haastavina ja vuorovaikutuksessa voi esiintyä suuria ongelmia sekä ristiriitoja perheen jäsenten kesken. Perheessä saattaa esiintyä myös lapsen kehityksen ja hyvinvoinnin kannalta suuria häiritseviä tekijöitä kuten päihde- tai mielenterveysongelmia. (Alatalo ym., 2019, s. 26.) Lastensuojelulain mukaista tehostettua perhetyötä tarjotaan lastensuojelun asiakkaille avohuollon tukitoimena, jos palvelutarpeen arvioinnissa todetaan, että lapsen kasvuolosuhteet, terveys tai kehitys ovat vaarassa tai jos lapsi itse käyttöksellään vaarantaa omia kasvuolosuhteitaan. Avohuollon tukitoimet järjestetään pääsääntöisesti lapsen ja perheen kotona, mutta tukea voidaan tarvittaessa järjestää lastensuojelulaitoksissa tai perhekuntoutuksessa. (Tiuraniemi ym., 2018, s. 39–40.) Tehostetussa perhetyössä työskentelyn tavoitteena voi olla se, ettei lasta tarvitsisi sijoittaa kodin ulkopuolelle (Alatalo ym., 2019, s. 26).

Perhetilanteiden muuttuessa ja tuen tarpeiden kasvaessa esimerkiksi kriisitilanteissa lastensuojelu tarjoaa tehostetun perhetyön lisäksi perhekuntoutusta avohuollon tukitoimena (Alatalo ym., 2019, s. 26). Tehostetun perhetyön ja perhekuntoutuksen tärkeimpiä painopisteitä ovat lapsikeskeinen suojeleminen ja koko perheen kuntoutus. Lapsikeskeinen suojeleminen voidaan ymmärtää pyrkimyksenä vaikuttaa monipuolisilla keinoin lapsen elämiseen ja kokemuksiin niin, että lapsen turvallisuus, toimijuus ja lapsen myönteinen käsitys itsestään vahvistuvat. Perhekuntoutusta voidaan tarjota esimerkiksi sellaisissa tilanteissa, joissa perheen tilanne on haastava ja tuen vieminen perheen kotiin ei ole mahdollista tai riittävää. Perhekuntoutus on suunnitelmallista sekä tavoitteellista toimintaa, jonka avulla voidaan esimerkiksi harjoitella rajojen asettamista lapselle sekä ristiriitojen ratkaisua yhdessä perheen kanssa. Perhekuntoutuksen tavoitteena on pyrkiä

mahdollistamaan lapsen turvallinen asuminen kotona. Perhekuntoutus on perheelle vapaaehtoista, mutta se on usein viimeinen tukitoimi ennen lasten huostaanottoa. (Alatalo ym., 2017, s. 10, 30; HE 164/2014, s. 48–49.)

Yhteistyökumppanimme Humana Avopalvelut Oy toteuttaa sekä sosiaalihuoltolain että lastensuojelulain mukaisia avohuollon palveluja (Humana, i.a.). Käytämme jatkossa perhetyön käsitettä kattamaan nämä kummatkin perhetyön muodot. Tutkimuksemme kannalta ei ole oleellista eritellä näitä kahta toimijaa. Huomioitavaa on myös se, ettei yleisesti ole voitu määrittää kriteereitä sille, miten sosiaalihuoltolain mukainen ja tehostettu perhetyö eroavat sisällöiltään (Alatalo ym., 2019, s. 13).

2.3 Varhaiskasvatus osana lapsiperheiden palveluita

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka (L 540/2018). Varhaiskasvatustukseen perustuen opetushallitus on laatinut valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Valtakunnallisten määräysten tarkoituksena on edistää sekä ohjata ja tukea koko maassa yhdenvertaista varhaiskasvatuksen toteuttamista sekä laadukkaan varhaiskasvatuksen kehittämistä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet määrittävät toiminnan keskeisiä tavoitteita, sisältöä, varhaiskasvatuksen järjestäjän ja lapsen huoltajien välistä yhteistyötä, lapsen varhaiskasvatussuunnitelman sisältöä sekä monialaista yhteistyötä. (Opetushallitus, 2018, s. 8–10.)

Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman mukaan varhaiskasvatuksen tehtävänä on edistää lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista yhteistyössä huoltajien kanssa sekä tukea lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta ja ehkäistä syrjäytymistä. Varhaiskasvatus lisää lasten osallisuutta sekä vahvistaa lapsen aktiivista toimijuutta yhteiskunnassa. (Opetushallitus, 2018, s. 14.) Tärkeää on myös tunnistaa lapsen yksilöllisiä mahdollisia tuen tarpeita ja järjestää moniammatillista tukea tarvittaessa. Oleellista on toimia lapsen huoltajien kanssa yhteistyössä lapsen turvallisen kehityksen turvaamiseksi sekä luoda

mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet varhaiskasvatushenkilöstön ja vertaisten välillä. (Eerola-Pennanen ym., 2017, s. 28–29.)

Kunnan velvollisuutena on järjestää varhaiskasvatusta sellaisessa laajuudessa ja muodossa kuin kulloisessakin kunnassa esiintyy tarvetta. Varhaiskasvatustlain mukaan varhaiskasvatusta voidaan toteuttaa eri muodoissa, kuten päiväkotitoimintana, perhepäivähoitona tai avoimena varhaiskasvatustoimintana. (Opetushallitus, 2018, s. 14.)

Tutkimukseemme osallistuvat varhaiskasvatuksen opettajat ja päiväkodin johtajat työskentelevät Kouvolan kaupungin kunnallisissa päiväkodeissa. Jatkossa käytämme heistä yhteistä nimitystä varhaiskasvatuksen työntekijät.

2.4 Lapsen tuen tarpeen tunnistaminen ja tuen rakentuminen varhaiskasvatuksessa

Päivähoito on monen lapsen kohdalla merkittävä osa lapsen arkea. Varhaiskasvatuksen opettaja näkee lapsia työssään päivittäin. Työn vaatimuksiin kuuluu lapsen hyvän kasvatuksen, kehityksen ja oppimisen sekä varhaiskasvatopedagogiikan tunteminen. Varhaiskasvatuksen opettaja on ensisijaisesti vastuussa oman ryhmänsä lasten kasvatuksesta ja opetuksesta sekä toiminnan suunnittelusta, toteutuksesta ja arvioinnista. Hänen työnkuvaansa kuuluu myös jokaiselle lapselle tehtävän henkilökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen ja arvioiminen. Yhteistyötä lasten huoltajien kanssa tulee tehdä päivittäin ja huoltajia tulee tukea heidän lastensa kasvatuksessa. Lisäksi varhaiskasvatuksen opettajan tehtävänä on havaita lapsen vahvuuksia ja mahdollisia tuen tarpeita ja miettiä, miten tukea lasta näissä pedagogisesti. (Opetusalojen ammattijärjestö, 2020; L 540/2018.)

Lasten havainnointi on tärkeä osa varhaiskasvatuksen opettajan työtä. Varhaiskasvatuksen opettajan tehtäviin kuuluu lapsen tunne-elämän, kognitiivisten

toimintojen, kielellisen kehityksen, aistien ja motoriikan, leikin ja leikkitaitojen, it-sesäätelyn, oman toiminnan ohjauksen, sosiaalisten vuorovaikutustaitojen sekä vuorovaikutuksen havainnointi päiväkodin arjessa ja erityistilanteissa esimerkiksi retkillä. Päivähoidon arjessa lasta ja hänen toimintaansa havainnoidaan päivittäin eri tilanteissa: kontaktiin hakeutumisessa, vuorovaikutuksessa aikuisten ja lasten kanssa, leikissä sekä päivittäin toistuvissa perustoiminnoissa kuten siirtymävaiheissa. Havainnointi on hyvä keino oppia tuntemaan lapsi paremmin sekä ymmärtämään hänen käyttäytymistään ja sen syitä. Kun lapsen kasvua ja kehitystä havainnoidaan järjestelmällisesti niin arjen eri ympäristöissä kuin kasvatuksellissakin tilanteissa, on lapsen tuen tarvetta myös helpompi arvioida. Havainnoinnin avulla varhaiskasvatuksen opettaja saa tietoa siitä, miten hänen tulee toimia yksittäisen lapsen ja lapsiryhmän kanssa edistääkseen lasten hyvinvointia. (Heinonen ym., 2016, s. 186–188; Koivunen ym., 2015, s. 11–14, s. 50, 69.)

Lapsesta saadut havainnot on tärkeää kirjata ja dokumentoida. Tehdyistä havainnoista on käytävä säännöllisesti keskustelua ja vuoropuhelua niin lapsen huoltajien kanssa kuin päiväkodin kasvattajatiimin kesken, sillä lapsen kehityksen arviointi pohjautuu yhteiseen keskusteluun huoltajien kanssa. Yhdessä koetut havainnot tukevat ja myös monipuolistavat näkemystä lapsen kasvusta ja kehityksestä sekä mahdollisista huolista. Näin tuodaan yhteiseen käsittelyyn vanhempien ja kasvattajien asiantuntijuudet. Riittävän pitkällä aikavälillä ja säännöllisesti toteutettu, systemaattinen ja monipuolinen havainnointi on koko arvioinnin ja suunnittelun perusta. (Heinonen ym., 2016, s. 186–188; Koivunen ym., 2015, s. 11–14, s. 50, 69.)

Lapsen tuen tarve voi vaihdella erilaisissa ympäristöissä, erilaisissa kasvatuksellisisissa tilanteissa tai eri elämäntilanteissa- tai vaiheissa. Lapsi voi tarvita tukea fyysisen, tiedollisen, taidollisen, tunne-elämän tai sosiaalisen kehityksen osa-alueilla eripituisia aikoja. Yksittäisen lapsen tuen tarve voi olla rajattua ja vähäistä sekä lyhytkestoista, jolloin tukitoimet on helpompi sijoittaa ryhmän yleiseen toimintaan. Jotkut lapset tarvitsevat kuitenkin säännöllisempää ja laajempaa tukea. Varhaiskasvatuksessa lasta voidaan tukea monin eri tavoin. Tuki voi sisältää niin

pedagogisia, rakenteellisia kuin hyvinvointiakin tukevia järjestelyjä. Pedagogisia järjestelyjä voivat olla varhaiskasvatuksen erityisopettajan tuki sekä erilaiset avustaja- ja apuvälinepalvelut. Rakenteellisia järjestelyjä ovat muun muassa ryhmäkoon muutokset, henkilöstömitoitukseen tai rakenteeseen liittyvät ratkaisut kuten esimerkiksi oppimisympäristön muutokset. Hyvinvointia tukevia muita järjestelyjä ovat esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden antama ohjaus ja konsultaatio. (Opetushallitus, 2018, s. 56–57; Turja, 2017, s. 155.)

Kun huoli lapsesta herää päiväkodissa on tärkeää, että varhaiskasvattaja ottaa huolen puheeksi lapsen vanhempien tai huoltajien kanssa avoimesti, kunnioittavasti ja mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Yhteistyön toimimisen kannalta on tärkeää, että varhaiskasvatuksen ammattilainen tunnistaa lapsen ja perheen voimavarat ja tuo esiin myös positiivisia asioita lapsesta. On myös tärkeää pohtia yhdessä huoltajien kanssa mitä työntekijät ja huoltajat voivat yhdessä ja erikseen tehdä lapsen tilanteen parantamiseksi. Mikäli huoli on kuitenkin suuri ja perheen tilanne edellyttää tilanteen kartoitusta, on varhaiskasvatuksen ammattilaisella lastensuojelulain mukaan velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus välittömästi. (Heinonen ym., 2016, s. 188–189; L 417/2007; Eriksson & Arnkil, 2012, s. 21, 29–30.)

Huolen ollessa suuri on tärkeää tehdä yhteistyötä muiden työntekijöiden kanssa ja hyödyntää heidän osaamistaan ja tietotaitojaan niin, että lapset ja huoltajat saavat tarpeenmukaisen avun mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Moniammatillisella yhteistyöllä voidaan muun muassa välttää päällekkäistä työtä ja hoitaa lasten ja vanhempien asioita kokonaisvaltaisesti. (Inkilä 2015, s. 25–26.)

3 PERHETYÖ JA VARHAISKASVATUS MONIAMMATILLISESSA YHTEISTYÖSSÄ

3.1 Yhteistyön merkitys lapsen ja perheen hyvinvoinnille

Varhaiskasvatus on kodin ohella yksi merkittävimmistä lapsen elämässä olevista kasvuympäristöistä. Lähes kaikki lapset osallistuvat jossakin vaiheessa elämänsä varhaiskasvatukseen päiväkodissa, perhepäivähoidossa tai viimeistään esiopetuksessa. Varhaiskasvatuksessa sekä muissa lapsille ja perheille suunnatuissa universaaleissa palveluissa esimerkiksi koulussa on lähtökohtana se, että ne toimivat lapsen hyvinvoinnin, terveyden ja kehityksen tukena perustehtäviensä avulla. Mikäli näiden palveluiden omat tukimuodot eivät ole riittäviä, tulee lapselle ja perheelle tarjota kohdennettua tukea sosiaalipalveluiden matalan kynnyksen palveluista, kuten perhetyöstä. Erityispalveluina voidaan tarjota lastensuojelua tai psykiatriasta tukea. Varhaiskasvatus on merkittävä osa lapsi- ja perhepalveluiden kokonaisuutta. Siksi on oleellista, että kunta toimii monialaisessa yhteistyössä esimerkiksi lastensuojelusta ja muusta sosiaali- ja terveydenhuollosta vastaavien tahojen kanssa, jotta lapsen ja perheen tarvitsemaa tukea voidaan arvioida, suunnitella ja toteuttaa kokonaisvaltaisesti. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2016, s. 10, s. 121; L 540/2018.)

Varhaiskasvatuksen ja perhetyön toimijoiden välisen yhteistyön tärkeys korostuu erityisesti silloin, jos toisella näistä toimijoista herää huoli lapsen kehityksestä tai hyvinvoinnista ja kun lapsen tuen tarpeita mietitään ja järjestetään. Lapsen tuen tarpeiden arvioimisen lähtökohtana varhaiskasvatuksessa on vanhempien ja kasvatushenkilöstön havaintojen yhteinen tarkastelu tai lapsen aiemmin todettu erityisen tuen tarve. (Opetushallitus, 2018, s. 35; Eriksson & Arnkil, 2012, s. 21, 29–30.) Huolen herääminen ja puheeksi ottaminen voi lähteä myös lapsen huoltajilta. Luottamuksellinen suhde huoltajien ja työntekijöiden välillä edesauttaa huolen puheeksi ottamista molemmiin puolin. Myös lapsen kuuleminen ja osallisuus on varmistettava. Perheen kanssa tulee yhdessä pohtia, onko huoli aiheellinen ja mikä tuki auttaisi perhettä parhaimmalla tavalla. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2016, s. 121, s. 10.) Varhaiskasvatuksen viranomainen voi ohjata

perheen ottamaan yhteyttä sosiaalihuoltoon tai olla itse yhteydessä sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi (Räty, 2015, s. 30).

Huomioitavaa on myös se, että perheellä saattaa olla jo perhetyö tukimuotona, mutta varhaiskasvatus ei ole tietoinen tästä. Tällöin yhteistyö ei ole tavoitteellisesti ja yhteisesti sovittua, ja perheiden verkostot toimivat tietämättöminä toisistaan. Työn yhteisvaikutus jää puuttumaan ja työskentely on usein päällekkäistä. Toimiva ja tavoitteellinen yhteistyö on kaikkien toimijoiden etu, erityisesti lapselle sekä perheelle. Yhteinen jaettu huoli lapsesta näyttäytyy parhaimmillaan työnä, jossa jokainen toimija huolehtii perustehtävänsä mukaan omasta vastuustaan. Varhaiskasvatuksella on merkittävä rooli arjen ehkäisevänä lastensuojelijana ja varhaiskasvatus voi toimia lasta kuntouttaen. Lapsen ja perheen kokonaisvaltaisen huomioiminen edellyttää monialaista yhteistyötä. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2016, s. 121.)

3.2 Asiakkuuden ja toimijoiden välisen yhteistyön käynnistyminen

Sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain mukainen asiakasprosessi on struktuuriltaan hyvin yhteneväinen - sosiaalihuolto tai lastensuojelu saa tiedon avun tarpeesta olevasta perheestä tai lapsesta (Puhakka, 2018, s. 13). Tyypillinen tilanne on, että lapsesta saapuu lastensuojeluilmoitus lapsiperheiden sosiaalipalveluihin (Alanen, 2019, s. 25). Sosiaalityöntekijä arvioi tilanteen ja kartoittaa mahdollisten kiireellisten toimenpiteiden tarpeen. Tämän jälkeen yleisesti käynnistyy sosiaalihuoltolain mukainen palvelutarpeen arviointi, jossa selvitetään lastensuojelun tai muiden mahdollisten palvelujen ja tukimuotojen tarvetta. Palvelutarpeen arvioinnin alussa on hyvä jo pyytää lapsen varhaiskasvatuksesta vastaava toimija mukaan asiakasneuvotteluihin. (Lastensuojeluasian vireilletulo, i.a; Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2016, s. 124.)

Yhteistyö voi kuitenkin alkaa minkä tahansa sektorin aloitteesta. Jos lapsesta on tehty lastensuojeluilmoitus tai sosiaalihuoltolain mukainen palvelupyyntö esimerkiksi neuvolan toimesta, on hyvä pyytää tämä taho mukaan moniammatilliseen ryhmään sekä yhteistyön suunnitteluun. (Alanen, 2019, s. 25.) Palvelutarpeen

arviointi voi päättyä siihen, että asiakkuutta ei aloiteta tai asiakkuus aloitetaan sosiaalihuoltolain tai lastensuojelulain mukaisessa asiakkuudessa. Jos asiakkuus aloitetaan ja perheelle tarjotaan perhetyötä, työskentelyn alussa laaditaan asiakassuunnitelma yhdessä lapsen ja tämän huoltajien kanssa. Suunnitelmaan kirjataan perheen sen hetkinen tilanne, tavoitteet, lapsen ja perheen tuen tarpeet sekä palvelut ja tukitoimet. (Puhakka, 2018, s. 13–15.)

Varhaiskasvatuksessa laaditun lapsen henkilökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman ja lastensuojelulain tai sosiaalihuoltolain mukaisen asiakassuunnitelman tulisi tukea toisiaan. Varhaiskasvatuksen ja perhetyön väliselle yhteistyölle voidaan myös laatia erillinen yhteistyösuunnitelma, jos lapsi on aloittanut varhaiskasvatuksessa ennen asiakkuutta sosiaalipalveluissa tai lastensuojelussa. Myös tieto perhetyön päättymisestä tulee ilmoittaa varhaiskasvatukseen. (Terveiden ja hyvinvoinninlaitos, 2016, s. 124.) Perhetyön ja varhaiskasvatuksen välistä yhteistyötä suunniteltaessa lapsen ja perheen tueksi, on varhaiskasvatuksen henkilöstön kokemuksien sekä lapsen ja perheen ajatusten sekä näkemysten hyödyntäminen äärimmäisen tärkeää. (Heinonen ym., 2016, s. 190.)

Pärnä (2012, s. 6, s. 149, 152) on todennut, että isoin edellytys moniammatillisen yhteistyön käynnistymiselle on asiakaslähtöisen yhteistyötarpeen tunnistaminen ja työntekijän tahto työskennellä yhteistyössä. Yhteistyön käynnistyminen koostuu kuitenkin useista eri osatekijöistä. Muun muassa luottamus, avoin vuorovaikutus ja yhteistyön toimijoiden vastavuoroisuus nähdään merkittävinä tekijöinä. Luottamus luo perustaa yhteistyön ylläpitämiseen jatkossakin ja avoin hyvántahainen vuorovaikutus edesauttaa selkiyttämään työskentelyn vastuun jakautumista sekä sen merkitystä.

Yhtäältä voidaan todeta, että terveyttä ja hyvinvointia edistävien palvelujen toiminta edellyttää palvelujen tuottajien moniammatillista ja laaja-alaista yhteistyötä, jonka tulisi olla perusteellisesti suunniteltua, organisoitua sekä johdettua. Yhteistyön suunnittelun tulisi lähteä aina lasten ja perheiden tarpeista sekä heidän näkökulmistaan. Suunnitteluun ei kuitenkaan ole olemassa yhtä tiettyä mallia tai hyvää käytäntöä. (Halme ym., 2010, 31, 25.)

3.3 Moniammatillisen yhteistyön lähtökohdat ja edellytykset

Käsitteenä moniammatillinen yhteistyö pitää sisällään erilaisia määritelmiä sekä viitekehyksiä (Isoherranen, 2012, s. 19). Pärnä (2012, s. 48, 50) määrittelee moniammatillisen työn olevan muuttuvaa ja jatkuvasti kehittyvää. Käsite voidaan ymmärtää joko tapana tehdä työtä tai työmenetelmänä. Yleisesti voidaan puhua eri ammattialojen tietotaitojen yhteensovittamisesta yhteisessä työskentelyssä. Yhteistyöhön liittyy oleellisesti yhteisesti sovitut tavoitteet sekä se, että päätöksistä on neuvoteltu yhdessä.

Katisko ym., (2014, s. 6) kuvaavat moniammatillisuutta yhdessä tekemisenä, jonka keskiössä on asiakas. Keskinäinen luottamus, yhteisen päämäärän tavoittelu ja verkosto-osaaminen ovat yhteistyön keskeisiä elementtejä. Moniammatillisen työn tekijät sekä sisältö vaihtelevat työskentelyn kohteen mukaan. Kekonin ym., (2019, s. 17) mukaan moniammatillinen työskentely voi tapahtua eri verkostojen yhteistoimintana, viranomaisten keskinäisenä yhteistyönä tai eri organisaatioiden sisäisenä ja ulkoisena työtapana. Moniammatillinen työskentelymuoto hyödyttää erityisesti niitä asiakkaita, joilla kriisiytyneet tilanteet vaativat useiden viranomaisten palveluja. Viranomaisten tulee yhteistyössä perehtyä asiakkaan tilanteeseen perusteellisesti ja tarjota sen mukaan palveluja aina asiakaslähtöisesti. (Rautio, 2014, s. 193; HE 164/2014, s. 57.)

Sosiaalihuoltolaissa (L 1301/2014) monialainen yhteistyö on määritelty seuraavasti; eri toimijoiden tulee toimia yhteistyössä siten, että sosiaalihuollon ja tarvittaessa muiden hallinnonalojen palvelut muodostavat ja toteutuvat asiakkaan edun mukaisesti. Sosiaalihuollosta vastaavan viranomaisen tulee huolehtia siitä, että asiakkaan yksilölliset tarpeet tulee huomioitua riittävällä asiantuntemuksella ja osaamisella. Työntekijöiden tulee olla yhteydessä eri yhteistyötahoihin ja asiantuntijoihin sekä tarvittaessa henkilön omaisiin tai muihin hänen läheisiinsä aina tarpeen mukaan. Mikäli asiakkaan tilanteen arviointi edellyttää sosiaalitoimen tai muiden viranomaisten palveluja tulee näiden tahojen osallistua vastaavan työntekijän pyynnöstä palvelutarpeen arvioinnin sekä asiakassuunnitelman laatimiseen ja toteuttamiseen. (L 1301/2014.)

Käsitteenä moniammatillisesta yhteistyöstä on puhuttu pitkään ja käsitteen tarkoituksena on ollut kuvata sosiaali- ja terveysalan kehitystyöltä edellytettäviä suuntauksia. Sosiaali- ja terveysalan asiakaskunta koostuu yhä enemmän moniongelmaisista asiakkaista. Tiedon ja osaamisen vaatimukset ovat kasvaneet myös enenevässä määrin, eikä näin ollen ole mahdollista, että yksi asiantuntija kykenee selvittämään asiakkaiden tilanteita ja tuen tarpeita itsenäisesti. (Isoheranen, 2012, s. 10.) Varhaiskasvatuksessa työskentelyyn voidaan jo itsessään liittää moniammatillisuuden käsite, sillä koko työyhteisön sisältä löytyy eri osaamista sekä erilaisia koulutustaustoja (Heinonen ym., 2016, s. 185). Perhetyöntekijöiltä edellytetään työssään myös laaja-alaista osaamista. Perhetyöntekijällä tulee olla taitoa kohdata ja ohjata eri-ikäisiä lapsia ja heidän huoltajiaan sekä kykyä työskennellä erilaisten ihmisten kanssa muuttuvissakin tilanteissa. Myös erilaisten työskentelymenetelmien hallitseminen, tieto lapsen kasvusta ja kehityksestä sekä mielenterveys, päihde- ja parisuhdetyön hallitseminen on työskentelyssä oleellista. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2020.)

Vaikka moniammatillisen työskentelyn voidaan todeta olevan jo merkittävä osa sosiaali- ja terveyspalveluita, kohdistuu siihen tulevaisuudessa kuitenkin yhä enemmän odotuksia sekä työn vaikuttavuuteen liittyviä vaatimuksia. Kun tavoitteena on tukea asiakkaan toimijuutta sekä elämäntilannetta myönteisempään suuntaan, tarvitaan ammattilaisten keskuudessa toisiaan täydentävää ja tavoitteellista työotetta. Moniammatillinen työ edellyttää erilaisia osaamisia, jotka täydentävät toisiaan. Tällöin mahdollistetaan asiakkaan hyvinvoinnin kannalta tärkeä auttamisverkostojen kokonaisuus. (Kananoja, 2017, s. 449.)

Moniammatillisen työn päätavoitteena on, että perhe ja sen jäsenet saavat tarvitsemansa tuen. Moniammatillinen yhteistyö edellyttää eri ammattikuntien erilaisten tietokäsityksien hyväksymistä ja erilaisten ammatillisten kielten yhteensovittamista. (Rönkkö & Rytkönen, 2010, s. 287–288.) Toimiva moniammatillinen yhteistyö muodostuu toisiaan täydentävistä kokonaisuuksista, joissa ammattilaiset tietävät mitä tehdä ja mihin turvautua, kun oma ammattitaito ei ole riittävää. Moniammatillinen yhteistyö edellyttää organisaatiotasolla yhteistyön mahdollistavia tekijöitä, kuten toimivaa johtamista, aika- ja henkilöstöresursseja sekä yhteisten tavoitteiden selkeyttä, toisen työn tuntemista, tasapuolista työnjakoa sekä

ammattillisuutta. (Taskinen, 2010, s. 12; Kokko & Veistilä, 2016, s. 227.) Myös työntekijän oma substanssiosaaminen, vuorovaikutustaidot, yhteiseen työskentelyyn sitoutuminen sekä päätöksentekoon osallistuminen ovat edellytyksenä moniammatillisuudelle ja monialaisuudelle. Perusta moniammatilliselle osaamiselle luodaan tasa-arvoisella ja toisiaan kunnioittavalla yhteistyöllä. (Katisko ym., 2014, s. 6, 11.)

Toimimaton moniammatillinen yhteistyö näyttäytyy työntekijöiden tietämättömyytenä vastuista, epätasa-arvoisena työnjakona sekä toistuvina verkostokokouksina (Taskinen, 2010, s. 12). Hakulinen-Viitanen ym., (2005, s. 83) ovat tutkimuksessaan todenneet, että tiedonkulku, työntekijöiden vaihtuvuus, tietosuojakysymykset, verkostotyötaidot sekä toimintakulttuuri ovat yhteistyötä vaikeuttavia tekijöitä. Hopparin (2014, s. 41, 61–62) tutkimuksessa tiedonkulkuun liittyviä haasteita ovat esimerkiksi salassapito, vaitiolovelvollisuus sekä epäselvät tiedon jakamisen käytänteet. Salassapitoon ja vaitiolovelvollisuuteen liittyvistä asioista säädetään muun muassa varhaiskasvatuslaissa ja laissa sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (L 540/2018; L 812/2000).

Parhaimmillaan monialainen verkosto parantaa asiakastyön laatua, mutta heikoimmillaan se saattaa sekoittaa työskentelyä ja turhauttaa sekä perhettä että työntekijöitä (Rönkkö & Rytönen, 2010, s. 287). Blakey (2014) on todennut, että yhteinen visio, yhtenäinen tiimi, eriävät tavoitteet, puolueellisuus, sekä rajattu tiedonsiirto ovat tekijöitä, jotka voivat sekä edistää että heikentää moniammatillista yhteistyötä.

Tutkimuksessamme selvitämme miten tyytyväisiä varhaiskasvatuksen työntekijät ja perhetyöntekijät ovat moniammatillista yhteistyötä edistäviin osatekijöihin. Helinin (2016, s. 25–26) mukaan moniammatillisen yhteistyön kannalta olennaisia tekijöitä on kuvattu aiemmin jonkin verran erilaisten tutkimuksen kautta. Yhteistyötä edistävien tekijöiden tulisi kuitenkin toteutua ensin, jotta varsinainen yhteistyö voi käynnistyä tai muodostua onnistuneeksi. Seuraavassa esittelemme tutkimukseemme valitut yhteistyötä edistävät osa-alueet, jotka ovat: tiedonsiirron ja vuorovaikutuksen toimivuus, luottamus työntekijöiden välillä, yhteistyön suunnittelu, oma motivaatio yhteiseen työskentelyyn, työnjaon selkeys toimijoiden

kesken, toisen työnkuvan selkeys sekä resurssien riittävyys. Nämä osa-alueet olemme valinneet aiemman tutkimus- ja teorian tiedon pohjalta.

Lahtisen ym., (2017, s. 29) mukaan tiedonsiirron toimivuus edellyttää sitä, että eri toimijoiden työntekijät tuntevat toistensa työnkuvat ja osaamisalueet sekä yhteiset pelisäännöt. Myös työntekijöiden sitoutuminen yhteiseen työskentelyyn edesauttaa toimivamman tiedonsiirron toteutumista. Näin olleen estetään esimerkiksi se, etteivät asiakkaat joudu eri toimijoiden työntekijöiden tiedonsiirron puutteiden vuoksi liikuteltaviksi paikasta toiseen useita kertoja. Työntekijöiden välisen tiedon jakamisen puolin ja toisin on nähty vähentävän huolta lapsesta ja sen on todettu myös lisäävän lapsen hyvinvointia (Hoppari, 2014, s. 47). Wang ja Noe (2010) ovat tutkimuksessaan todenneet, että tietoa voidaan jakaa kirjallisesti, kasvotusten, dokumentoimalla ja tallentamalla tietoa muiden käytettäväksi. (Miettinen 2015, s. 20.) Tutkimuksessamme käytämme termejä tiedonsiirto ja tiedonkulku kuvaamaan tiedonjakoa varhaiskasvatuksen työntekijöiden ja perhetyöntekijöiden välillä.

Lalayants (2013, s. 253, 262) on tutkimuksessaan todennut vuorovaikutuksen ja luottamuksen olevan tekijöitä, jotka edesauttavat onnistuneen moniammatillisen yhteistyön toteutumisessa. Pärnä (2012, s. 144–145, 150) korostaa myös luottamuksen merkitystä ja sen edistävää vaikutusta yhteistyön aloittamisessa sekä sen eteenpäin viemisessä. Moniammatillinen yhteistyö ei ole toimivaa, jos työntekijät eivät voi luottaa toisiinsa. Helinin (2016, s. 25) mukaan toimivan yhteistyön edellytyksenä on toimijoiden välinen avoin kommunikaatio ja vuorovaikutus. Vuorovaikutuksen vaikuttavuus on myös oleellista moniammatillisessa työskentelyssä. Ei ole siis yhdentekevää, kuinka työntekijät käyttävät työaikaansa sekä miten yhteisissä moniammatillisissa tapaamisissa toimitaan, mikäli työn halutaan olevan tuloksellista niin asiakkaiden kuin organisaatioidenkin kannalta. (Mönkkönen ym., s. 50.)

D' Amour ym., (2005, s. 118–119) korostavat työntekijöiden välisen yhteistyön suunnittelun merkitystä etenkin asiakkaan edun kannalta (Helin, 2016, s. 36). Helinin (2016, s. 26) mukaan yksittäisellä työntekijällä pitää olla moniammatilliseen yhteistyöhön tahtoa, jotta motivaatio yhteistyölle syntyy. Myös Isoherranen (2012,

s. 32) on todennut työntekijän motivaation olevan yksi edellytys yhteistyön onnistumiselle. Toimiva yhteistyö puolestaan edellyttää työntekijöiden välisen työnjaon selkeyttä. (Isoherranen ym., 2008, s. 16–17). Näiden lisäksi moniammatillinen yhteistyö edellyttää organisaatiolta riittävästi resursseja, aikaa, työskentelytiloja sekä riittävästi henkilöstöä (Helin, 2016, s. 73).

4 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE

Opinnäytetyömme tavoitteena on tutkia varhaiskasvatuksen työntekijöiden ja perhetyöntekijöiden kokemuksia toimijoiden välisestä moniammatillisesta yhteistyötä ja sen toimivuudesta Kouvolan alueella. Tutkimuksen avulla selvittämme, millaista yhteistyö konkreettisesti on näiden kahden toimijan työntekijöiden välillä. Tarkoituksenamme on tutkimuksen avulla kartoittaa myös yhteistyön mahdollisia kehityskohtia. Aineistosta saatuja tuloksia voidaan jatkossa hyödyntää varhaiskasvatuksen ja perhetyön toimijoiden välisen yhteistyön kehittämisessä ensisijaisesti Kouvolan alueella.

Tutkimuskysymyksemme ovat:

Millaisia kokemuksia varhaiskasvatuksen työntekijöillä ja perhetyöntekijöillä on toimijoiden välisestä yhteistyöstä?

Miten varhaiskasvatuksen työntekijöiden ja perhetyöntekijöiden välistä yhteistyötä tulisi kehittää Kouvolan alueella?

5 OPINNÄYTETYÖN TAUSTA, YHTEISTYÖKUMPPANI JA TOIMINTAYMPÄRISTÖN KUVAUS

Opinnäytetyömme käynnistyi keväällä 2020 koulussamme Diakonia-ammattikorkeakoulussa Helsingin kampuksella osallistavan kehittämistoiminnan OSKE-torilla. Yhteistyötahomme Humana oli OSKE-torilla kertomassa toiminnastaan sekä tarjoamassa valmiita opinnäytetyön aiheita. Otimme tämän jälkeen yhteyttä Espoon Humana avopalvelut Oy:n toiminnanjohtajaan ja kysyimme, olisiko heillä tarjota opinnäytetyöaiheita kiinnostuksemme pohjalta. Toiminnanjohtaja ohjasi meidät ottamaan yhteyttä Kymenlaakson Kouvolan yksikköön, jossa työntekijöillä oli kiinnostusta ja aikaa meidän opinnäytetyömme ohjaamiseen. Meille oli alusta asti selvää, että opinnäytetyössä tulisi näkymään sekä perhetyön että varhaiskasvatuksen näkökulma. Tarkemmasta aiheen rajauksesta ei kuitenkaan ollut alussa varmuutta. Kävimme Kouvolassa paikan päällä keskustelemassa tarkemmin aiheesta, opinnäytetyön aikataulusta ja työn toteutuksesta. Aihe rajautui yhteisen keskustelumme jälkeen varhaiskasvatuksen työntekijöiden sekä perhetyöntekijöiden välisen moniammatillisen yhteistyön toimivuuden ja kehittämistarpeiden kartoittamiseen Kouvolan alueella. Opinnäytetyömme aihe on työelämälähtöinen.

Opinnäytetyön suunnitteluvaiheessa mietimme, että tutkimukseen osallistuisi vain muutama päiväkotikoulu Kouvolasta, mutta päädyimme kuitenkin ottamaan kaikki kaupungin päiväkotien johtajat sekä varhaiskasvatuksen opettajat mukaan kyselyyn. Päätimme myös yhteistyökumppanimme Humanan kanssa laajentaa tutkimustamme niin, että se kattaisi yksityisen palveluntuottajan (Humanan) lisäksi myös julkisen toimijan eli Kymenlaakson terveystaloyhtymän (Kymsoten). Toive Kymsoten perhetyöntekijöiden osallistumisesta kyselyyn lähti Humanan perhetyöntekijöiltä, sillä Kymsote vastaa varhaisen vaiheen lapsiperheiden sosiaalitoimen toteutuksesta Kouvolan kaupungin alueella (Kymsote i.a-b.) Toivoimme, että Humanan, Kymsoten ja Kouvolan kaupungin työntekijöiden osallistuminen kyselyyn antaisi laajemman kuvan varhaiskasvatuksen ja perhetyön toimijoiden välisestä yhteistyöstä Kouvolan alueella.

Lapsiperheiden sosiaalipalveluihin kuuluvaa perhetyötä toteutetaan Kouvolassa niin julkisella, yksityisellä kuin kolmannella sektorillakin. Yhteistyökumppanimme Humana Avopalvelut Oy Kymenlaakson yksikön lisäksi, Kymsote toteuttaa perhetyötä Kouvolassa julkisella puolella. Humana on yksityinen valtakunnallinen palveluntuottaja ja se tarjoaa sekä sosiaalihuoltolain että lastensuojelulain mukaisia avohuollon tukitoimia. Palveluihin kuuluvat muun muassa perhetyö, perhekuntoutus, tuetun asumisen palvelut sekä jälkihuollon palvelut. (Humana, i.a-a.) Humanan Kymenlaakson yksikössä Kouvolassa työskentelee tällä hetkellä kymmenen perhetyöntekijää (Nina Siikonen, perhetyöntekijä, henkilökohtainen tiedonanto 11.5.2020). Humanan perhetyö on perheen kotona ja heidän arkiympäristössään toteutettavaa tavoitteellista ja hyvinvointia edistävää työskentelyä. Työskentelyn sisältö vaihtelee perheen tarpeiden mukaan kodinhoidollisista tehtävistä myös vaativampaankin erityistason työskentelyyn. (Humana, i.a-b.)

Kymsoten lasten, nuorten ja perheiden palveluihin kuuluvat perhetyön ja tehostetun perhetyön lisäksi muun muassa lapsiperheiden kotipalvelu (Kymsote, i.a-a). Kouvolassa perhetyö on jakautunut sosiaalihuoltolain mukaisen perhetyön ja lastensuojelulain mukaiseen tehostetun perhetyön tiimeihin. Perhetyöntekijöitä on yhteensä 28. (Laura Muurikka, palveluesimies, henkilökohtainen tiedonanto 7.10.2020.) Kymsote kuvaa perhetyötä työskentelyksi, jonka tarkoituksena on vahvistaa perheen vuorovaikutusta sekä voimavaroja. Perhetyötä toteutetaan lähtökohtaisesti perheiden kotona, ja työskentely voi olla ennalta ehkäisevää tai korjaavaa työtä. Työskentely nähdään kokonaisvaltaisena ja systemaattisena. (Kymsote, i.a-a.) Kolmannella sektorilla esimerkiksi Mannerheimin lastensuojeluliitto toimii ammatillisten perhepalveluiden tuottajana. Kunta voi hankkia palveluja ostopalveluna ja tarjota perheille palveluihin oikeuttavia palveluseteleitä tai maksusitoumuksen. (Mannerheimin lastensuojeluliitto. Kaakkois-Suomen piiri, i.a.)

Varhaiskasvatus kuuluu Kouvolassa kasvatuksen ja opetuksen toimialaan. Kouvolan kaupungin varhaiskasvatuksen palveluverkko on jaettu viidelle perhekeskusalueelle: keskusta, Kuusankoski-Jaala, Koria-Elimäki, Valkeala ja Myllykoski-Inkeroinen. Tällä hetkellä Kouvolan kaupungin varhaiskasvatuspalveluihin kuuluu 36 kunnallista päiväkotia. Tämän lisäksi alueella tarjotaan perhepäivähoitoa

sekä avointa varhaiskasvatustoimintaa. Perheiden valittavana on myös yksityisiä päiväkoteja. (Kouvola, 2020.)

Kouvolan kaupungilla on oma varhaiskasvatussuunnitelma, joka on kaikkea varhaiskasvatustoimintaa ohjaava ja velvoittava asiakirja. Kouvolan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma täydentää valtakunnallisia perusteita. Kouvolan varhaiskasvatussuunnitelma on pedagogisuuteen perustuva, vanhemmuutta vaaliva, luontoa lähestyvä, lasta liikuttava ja kulttuuriin kutsuva asiakirja. (Kouvolan varhaiskasvatussuunnitelma, 2019, s. 7, 12.) Kouvolan varhaiskasvatuksen perusta luodaan huolehtimalla ensisijaisesti lapsen turvallisuuden tunteesta ja perustarpeista: riittävästä levosta ja liikkumisesta sekä monipuolisesta terveellisestä ravitsemuksesta varhaiskasvatuspäivän aikana. Kouvolan kaupungin varhaiskasvatuksessa toiminnan suunnittelu ja toteutus lähtee lapsen tarpeista sekä mielenkiinnon kohteista. Myös oppimisen alueet kytkeytyvät toisiinsa ja toteutuvat päällekkäisinä eivätkä irrallisina toimintahetkinä tai osakokonaisuuksina. Lapsi nähdään aktiivisena toimijana ja Kouvolan kaupungin varhaiskasvatustoiminta perustuu tietoon pienten lasten ominaisesta tavasta toimia ja sen päämääränä on kasvattaa lapsia laaja-alaiseen osaamiseen. (Kouvolan varhaiskasvatussuunnitelma, 2019, s. 32–33, s. 51.)

Kouvolan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kuvataan lapsen tuen tarpeiden ilmenevän fyysisen, motorisen, kognitiivisen, emotionaalisen, sosiaalisen, kielellisen, muun kehityksen tai oppimisen osa-alueella. Erilaiset kehityksen viivästymät ja tarkkaavaisuuden vaikeudet ovat verrattain yleisiä varhaiskasvatusikäisillä lapsilla. Toisinaan lapsi voi tarvita tukea myös kasvuympäristön heikkolaatuisuuden vuoksi. Kouvolan kaupungilla on käytössä lapsen tuen tarpeen arviointiin kolmiportainen tuki: yleinen, tehostettu ja erityinen tuki. Näin ollen tuki on asteittain vahvistuvaa, suunnitelmallista ja tavoitteellista varhaiskasvatuksen toimintaa. Tavoitteiden toteutumista ja tuen tarvetta arvioidaan säännöllisesti yhdessä lapsen huoltajien, varhaiskasvatuksen työntekijöiden sekä muiden lasta ja perhettä hoitavien sekä kuntouttavien tahojen kanssa. (Kouvolan varhaiskasvatussuunnitelma, 2019, s. 17, s. 58–59.)

6 AINEISTONKERUU, AINEISTO JA ANALYSOINTI

Haimme tutkimusluvut Kouvolan kaupungilta ja Kymsotelta, koska kaupungin varhaiskasvatus palvelut ja lapsiperheiden sosiaalipalvelut toimivat eri organisaatioiden alla. Tutkimuslupien hyväksynnän jälkeen, toteutimme sähköisen kyselyn (Liite 2) Webropol-kyselytyökalulla Kouvolan kaupungin varhaiskasvatuksen opettajille, päiväkodin johtajille sekä Kymsoten ja Humanan perhetyöntekijöille. Lähetimme kyselyn syyskuussa 2020 saatekirjeineen (Liite 1) Kouvolan kaupungin varhaiskasvatuspäällikölle, Kymsoten perhetyön palveluesimiehelle ja Humanan perhetyön yhteyshenkilölle, jotka toimittivat kyselyn eteenpäin. Kysely lähti 27:lle päiväkodin johtajalle, 28:lle Kymsoten ja 7:lle Humanan perhetyöntekijälle. Lisäksi päiväkodin johtajat lähettivät kyselyn edelleen eteenpäin 216:lle varhaiskasvatuksen opettajalle. Arvio tutkimuksen otannasta oli noin 280 osallistujaa.

Sähköinen kysely sisälsi avoimia kysymyksiä, strukturoituja kysymyksiä sekä sanallisen Likert-asteikon. Lomakkeen avoimet kysymykset täydensivät strukturoituja kysymyksiä. Avoimia kysymyksiä oli kaksi, jotka muodostimme tutkimuskysymystemme pohjalta. Avoimien kysymyksien avulla toivoimme saavamme tietoa vastaajien subjektiivisista kokemuksista siitä, minkälaista yhteistyö on ollut ja miten sitä voisi kehittää. Halusimme avoimilla kysymyksillä antaa vastaajille mahdollisuuden kuvata kokemuksiaan ja kehittämisehdotuksiaan laajemmin ja omin sanoin sen sijaan, että olisimme etukäteen määritelleet vastausvaihtoehdot valmiiksi. Strukturoitujen kysymysten avulla selvitimme vastaajien ammattiryhmän sekä oliko vastaaja tehnyt yhteistyötä toisen toimijan työntekijän kanssa vai ei. Olimme suunnitelleet sähköisen kyselyn niin, että jos vastaaja ei ollut tehnyt yhteistyötä niin hän ei myöskään voinut vastata kaikkiin kysymyksiin, kuten kysymykseen, jossa kysyttiin kokemuksia yhteistyöstä tai arvioimaan yhteistyön eri osa-alueiden toimivuutta. Kaikki vastaajat saivat kuitenkin viimeisen avoimen kysymyksen kohdalla esittää ideoita, joilla edistettäisiin toimijoiden välistä yhteistyötä jatkossa.

Sanallisen Likert-asteikon avulla mitattiin tutkimukseen osallistuvien tyytyväisyyttä yhteistyön eri osa-alueisiin. Yhteistyön eri osa-alueet valikoituivat

aiemman kirjallisuuden, aineistojen ja tutkimusten pohjalta yhdeksäksi eri osaluueksi. Likert-asteikko koostuu useimmiten neljästä tai viidestä portaasta, jossa ääripäinä ovat yleisesti täysin samaa mieltä ja täysin eri mieltä. Tutkimukseen vastaajan tulee valita asteikolta parhaiten omaa mielipidettensä muistuttava vaihtoehto. (Heikkilä, 2004, 53.) Likert-asteikkomme muodostui 5-portaisesta asteikosta. Arvot jaettiin asteikolla erittäin tyytymätön, tyytymätön, ei tyytymätön eikä tyytyväinen, tyytyväinen sekä erittäin tyytyväinen.

Sähköisesti tehtävät kyselyt ovat yleistyneet viimeisten vuosien aikana. Sähköinen kysely on tiedonkeruutapana nopea ja se soveltuu parhaiten käyttöön silloin, kun halutaan saada mahdollisimman edustava otos. Tämä edellyttää sitä, että kaikille kyselyyn osallistuville saadaan informaatio kyselystä ja internetosoitteesta samanaikaisesti. (Heikkilä, 2014, s. 66, s. 17.)

Saimme sähköiseen kyselyyn vastauksia yhteensä 60. Vastaajista 40 oli varhaiskasvatuksen työntekijöitä ja 20 perhetyöntekijöitä. Varhaiskasvatuksen työntekijöistä 31 oli varhaiskasvatuksen opettajia, 7 päiväkodin johtajia ja 2 varhaiskasvatussyksikön johtajia. Kyselyn vastausprosentti oli 21%. Kaikkia vastauksia emme kuitenkaan pystyneet esittämään tulossiosiossa, koska osa vastauksista ei liittynyt tutkimuskysymyksiin. Tulostimme saadun aineiston paperille ja saimme yhdeksän sivua analysoitavaa materiaalia. Laadullisen materiaalin läpikäymiseen meni 16 tuntia ja määrällisen aineiston kahdeksan tuntia. Itse analysointivaihe ja tulostenkirjoittaminen vei aikaa noin muutaman viikon verran.

Tutkimuksessamme on sekä määrällistä että laadullista aineistoa. Kvantitatiivisessa eli määrällisessä tutkimuksessa pyritään yleisesti selvittämään lukumääriin liittyviä kysymyksiä ja sen toteutus edellyttää riittävän suurta ja edustavaa otosta. Tällaiselle tutkimukselle on olennaista aineistonkeruussa käytettävä standardoitu tutkimuslomake valmiilla vastausvaihtoehdoilla. Asioita kuvataan usein numeeristen suureiden avulla ja tulokset voidaan esittää taulukoin tai kuviain. (Heikkilä, 2014, s. 15.) Kvantitatiivisen tutkimusaineiston käsittely alkaa, kun kyselyllä kerätty aineisto on saatu koottua. Aineiston käsittelyllä tarkoitetaan sitä, että saatu aineisto tarkastetaan sekä tiedot syötetään ja kootaan tietokoneelle sellaiseen

muotoon, jota voidaan tutkia numeraalisesti taulukko- ja tilasto-ohjelmia apuna käyttäen. (Vilkkä, 2014, s. 106.)

Analysointivaiheessa muutimme Likert-asteikon muuttujat sanallisista arvoista numeerisiin arvoihin siten, että 1 vastasi erittäin tyytymätöntä, 2 tyytymätöntä, 3 ei tyytyväistä eikä tyytymätöntä, 4 tyytyväistä ja 5 erittäin tyytyväistä. Tämän jälkeen Webropol-kyselytyökalu antoi meille numeeriset muuttujat, joita oli helppo analysoida. Keräsimme kyselylomakkeesta saadut tiedot yhteen ja analysoimme tulokset IMB SPSS- tilastollisella analyysiohjelmalla (Statistical Package for the Social Sciences). SPSS- ohjelmassa olevien komentojen avulla tutkitaan saatujen muuttujien välisiä yhteyksiä (Heikkilä, 2004, 203). SPSS-ohjelman avulla saimme muodostettua vastauksista keskiarvot, joiden perusteella vertasimme saatuja tuloksia toisiinsa ja joista pystyimme tekemään johtopäätökset. Tämän jälkeen siirsimme tulokset Excelliin ja teimme niistä kaaviot.

Kvalitatiivinen tutkimus eli laadullinen tutkimus perustuu siihen, että ymmärretään tutkimuksen kohdetta, sen käyttäytymisen sekä päätösten syitä ja mitä merkityksiä tutkimuksessa tutkitaan. On tärkeää täsmentää, onko tutkimuksessa tarkoitus selvittää kokemuksiin vai käsityksiin liittyviä merkityksiä. (Heikkilä, 2014, s. 15; Vilkkä, 2015, s. 118.) Kvalitatiivista tutkimusta voidaan hyödyntää toiminnan kehittämisessä, vaihtoehtojen etsimisessä sekä käyttää apuna erilaisissa jatko-tutkimuksissa (Heikkilä, 2014, s. 15). Laadullisen aineiston analysoinnin taustalla on aineiston hankinta. Aineistonhankinnan jälkeen aineistoa käydään useaan kertaan läpi ja pyritään löytämään eri teemoja sekä kategorioita, joihin aineisto voidaan jakaa. Samanaikaisesti tutkijan on myös tutustuttava aiheeseen liittyvään teoria- ja tutkimustietoon. (Juuti & Puusa, 2020, s. 143.)

Laadullista aineistoa voidaan analysoida muun muassa sisällönanalyysin avulla. Sisällönanalyysi on laadullisen tutkimuksen perusanalyysimenetelmä, joka voi olla joko yksittäinen metodi tai laajemmin ymmärrettävä analyysikokonaisuuksien teoreettinen kehys. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 103.) Sisällönanalyysi on monivaiheinen ja se voidaan toteuttaa joko aineisto- tai teorialähtöisesti. Aineiston kehuun jälkeen aloitetaan aineistoon tutustuminen, pelkistäminen, kategorisointi

sekä teemoittelu ja tulkinta. Sisällönanalyysillä tavoitellaan aineiston järjestämistä tiiviiseen muotoon hävittämättä kuitenkaan sen keskeistä sisältöä. Tiivistystä ohjaa tutkimusongelma sekä tutkimuskysymykset. Tutkijan tehtävänä on muodostaa rikkonaisesta aineistosta selkeä, yhtenäinen sekä havainnollinen kokonaisuus, josta pystyy tekemään johtopäätöksiä ja esittämään tuloksia. (Juuti & Puusa, 2020, s. 148–149; Vilkkä, 2015, s. 163–164.) Yhtäältä teemoittelun voidaan todeta olevan laadullisen aineiston pilkkomista ja ryhmittelyä vaihtuvien aihepiirien mukaan (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 105).

Sähköisen kyselyn avoimet kysymykset analysoimme aineistolähtöisesti, mutta aineiston analysointia ohjasivat kuitenkin tutkimuskysymyksemme. Ryhmittelimme aineiston kahteen vastaajajoukkoon eli varhaiskasvatuksen työntekijöihin ja perhetyöntekijöihin. Aloitimme tutkimusaineiston analysoinnin lukemalla saatua aineistoa läpi useaan kertaan ja alleviivaamalla eri väreillä kummassakin aineistossa usein toistuvia sanoja, lauseita tai virkkeitä. Aineistomme pääteemat muodostuivat tutkimuskysymystemme pohjalta, jotka olivat varhaiskasvatuksen työntekijöiden ja perhetyöntekijöiden konkreettiset kokemukset yhteistyöstä ja sen toimivuudesta sekä yhteistyötä edistävät tekijät. Aineistossa toistuvien sanojen, lauseiden ja virkkeiden pohjalta muodostimme alateemat pääteemojen alle. Esimerkiksi pääteeman työntekijöiden konkreettiset kokemukset yhteistyötä alateemaksi saimme verkostopalaverit, yhteydenpito ja konsultaatio. Saatu aineisto vastasi tutkimuskysymyksiimme sekä pääteemojen että alateemojen osalta. Vastaajamäärien kartoittamisen ja pääteemojen sekä alateemojen yhteen kokoamisen jälkeen aloimme kirjoittaa valmiita tutkimustuloksia. Tutkimustulosten esittämisen jälkeen kokosimme johtopäätökset.

7 TUTKIMUSTULOKSET

7.1 Vastausten jakautuminen eri toimijoiden työntekijöiden kesken

Kyselyssämme selvitimme aluksi ammattinimikkeen lisäksi, oliko vastaaja tehnyt yhteistyötä toisen toimijan työntekijän kanssa vai ei. Taulukko 1 kuvastaa sitä, miten yhteistyötä tehneiden vastaajien määrä jakautuu suhteessa vastaajien kokonaismäärään. Yhteistyötä tehneillä tarkoitetaan sitä, että vastaajat olivat tehneet yhteistyötä toisen toimijan kanssa. 72 % varhaiskasvatuksen työntekijöistä oli tehnyt yhteistyötä perhetyöntekijöiden kanssa ja 75 % perhetyöntekijöistä oli tehnyt yhteistyötä varhaiskasvatuksen työntekijöiden kanssa.

Taulukko1. Yhteistyötä tehneet/tekemättömät vastaajat

Toimijat	Yhteistyötä tehneet	Yhteistyötä tekemättömät	Vastaajien lukumäärä
Varhaiskasvatuksen työntekijät	29	11	40
Perhetyöntekijät	15	5	20

7.2 Työntekijöiden kokemukset yhteistyöstä

24 varhaiskasvatuksen työntekijää oli sitä mieltä, että yhteistyö perhetyöntekijöiden kanssa on konkreettisesti verkostopalavereja perheen asioita koskien, keskustelua perhetyöntekijän kanssa lapsen tuonti- ja hakutilanteissa, konsultaatiota ja yhteydenpitoa perheen tilanteesta perhetyöntekijän ja huoltajien kanssa. Kolme vastaajista kertoi, että yhteistyö perhetyöntekijöiden kanssa on pitänyt sisällään lasten havainnoimista päiväkodilla sekä lomakkeiden täyttämistä. Yksi vastaajista koki, että yhteistyö on laadultaan moniammatillista yhteistyötä perheneuvolan, lastensuojelun ja neuvolan kanssa. Yksi vastaajista kuvasi yhteistyötä seuraavanlaisesti:

Yhdessä perhetyön kanssa perheen hyvinvoinnin lisäämistä, vanhemmuuden tukemista ja vastuunottamista omien asioiden hoitamisessa. Lapsen/perheen henkilökohtaisen perhetyöntekijän kanssa yhteydenpito. (V13)

Kahdeksan varhaiskasvatuksen työntekijöistä koki yhteistyön perhetyöntekijöiden kanssa valitettavan vähäiseksi ja yhteistyön laatua kuvailtiin heikoksi. Yksi vastaajista koki olevansa erittäin pettynyt perhetyön yhteistyökyvyttömyyteen. Erityisesti tiedonkulku toimijoiden välillä koettiin vastaajien kesken toimimattomaksi ja yksipuoliseksi. Kolme vastaajista oli kuitenkin sitä mieltä, että yhteistyö perhetyöntekijöiden kanssa on ollut sujuvaa ja antoisaa. Vastaajista yksi koki, että yhteistyö perhetyöntekijöiden kanssa on helpottanut kokonais kuvan saamista lapsen arjesta ja yhteistyö perhetyöntekijöiden kanssa on ollut hyödyllistä ja ammattitaitoista.

Perhetyöntekijöistä 12 kuvasi konkreettisen yhteistyön olevan erilaisia verkostopalavereja ja yhteydenpitoa esimerkiksi puhelimitse, koskien lapsen asioita ja arkea päiväkodissa. Neljä perhetyöntekijää oli ollut mukana suunnittelemassa ja kartoittamassa lapsen sekä perheen tukitoimia. Kolme perhetyöntekijää kertoi hakeneensa tai vieneensä lapsia päiväkodista silloin tällöin ja samassa yhteydessä vaihtaneensa kuulumisia koskien lapsen päiväkotipäivää sekä yleisistä lasta koskevista asioista. Perhetyöntekijöistä yksi oli ollut mukana lasta koskevassa varhaiskasvatussuunnitelmaan pohjautuvassa keskustelussa. Kaksi vastaajaa oli toiminut tarvittaessa yhteistyössä varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa vanhempien suostumuksella. Yksi perhetyöntekijä kertoi olleensa havainnoimassa lasta päiväkodissa. Yhdessä vastauksessa todettiin yhteistyötä tehtävän silloin, kun se on oleellista asiakasprosessin kannalta. Samassa vastauksessa vastaaja kertoi olleensa mukana tutustumassa päiväkotiin lapsen aloittaessa siellä.

Viisi perhetyöntekijää kuvaili yhteistyötä toimivaksi. Yhteistyötä varhaiskasvatuksen työntekijöiden kanssa kuvailtiin avoimeksi ja joustavaksi ja sen koettiin olevan myös merkityksellistä. Kuulumisten vaihto lapsen toiminnasta ja arjesta koettiin arvokkaaksi tiedoksi. Perhetyöntekijöiden vastaajista neljä koki, että on tärkeää saada tietää varhaiskasvatuksen työntekijöiden näkemys lapsen arjesta,

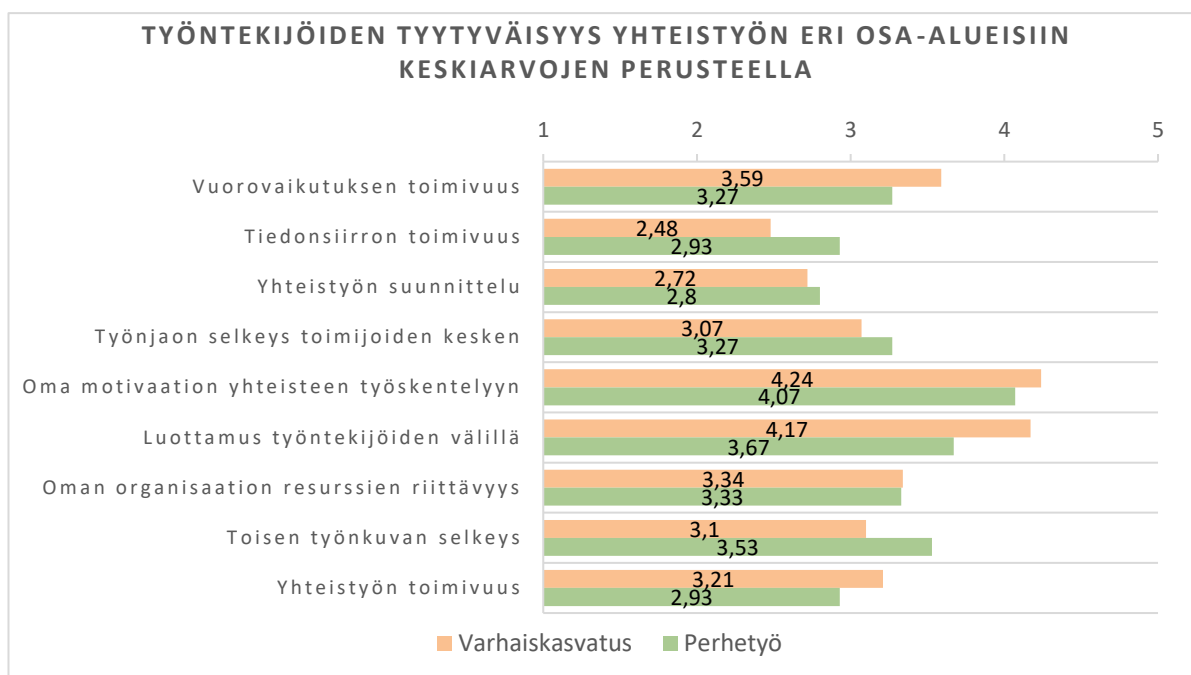
asioista ja toimivista käytänteistä, jotta saatuja tietoja voidaan hyödyntää myös perhetyössä. Yksi vastaajista koki hyväksi tiedon päiväkodilta silloin, kun oli havainnointu lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta sekä vanhemman ja lapsen kummankin jaksamista. Vastaajista vain yksi mainitsi verkostotyöskentelyn olevan merkityksellistä.

Verkostomainen yhteistyö on tärkeää, jotta toiminta ja käytännöt lapsen kanssa olisivat mahdollisimman yhdenvertaisia. Itselläni yhteistyötä on ollut vain harvojen perheiden kanssa. (P14)

Kolme perhetyöntekijöistä koki yhteistyön varhaiskasvatuksen työntekijöiden kanssa jääneen vähäiseksi. Vastaajista kolme oli sitä mieltä, että yhteisiä palaverieja on vähän ja että varhaiskasvatuksen työntekijät eivät kutsu perhetyöntekijöitä palavereihin kovinkaan usein. Yksi vastaajista kuvaili yhteistyötä haastavaksi johtuen suurimmaksi osaksi varhaiskasvatuksen resurssipulasta. Yksi vastaajista totesi, että yhteistyön määrään vaikuttaa varhaiskasvatuspaikka sekä sen henkilöstö. Yhdessä vastauksessa todettiin palaverissa olevan paikalla useita toimijoita, jolloin perhetyön ja varhaiskasvatuksen toimijoiden osuus saattaa jäädä vähäiseksi eikä toimivia käytänteitä tällöin käsitellä yhteisesti. Vastaajista yksi koki jonkinlaista asenteellisuutta lastensuojelua kohtaan. Kokemukset yhteistyöstä vaihtelivat merkittävästi perhetyöntekijöiden kesken.

7.3 Työntekijöiden tyytyväisyys yhteistyön eri osa-alueisiin

Työntekijöiden tyytyväisyyttä yhteistyön eri osa-alueisiin mitattiin sanallisen Likert-asteikon avulla. Kaaviossa 1 kuvataan varhaiskasvatuksen työntekijöiden ja perhetyöntekijöiden vastausten jakautumista keskiarvojen mukaan.

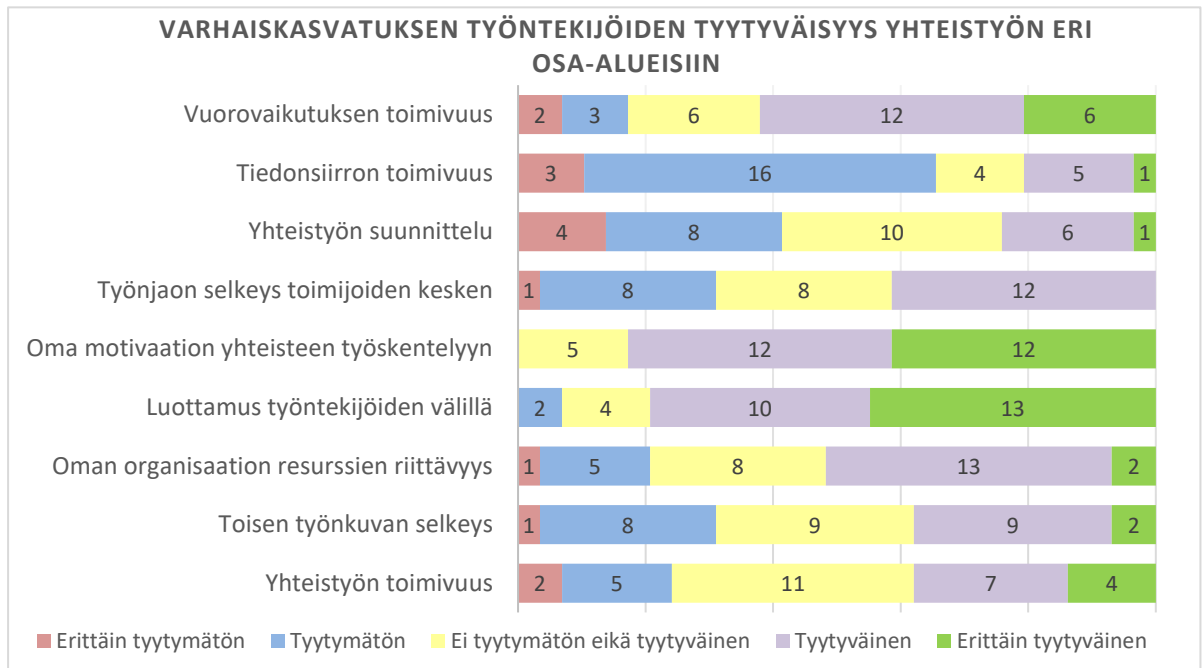

Kaavio 1. Toimijoiden työntekijöiden tyytyväisyys yhteistyön eri osa-alueisiin, 1 = erittäin tyytymätön – 5 = erittäin tyytyväinen

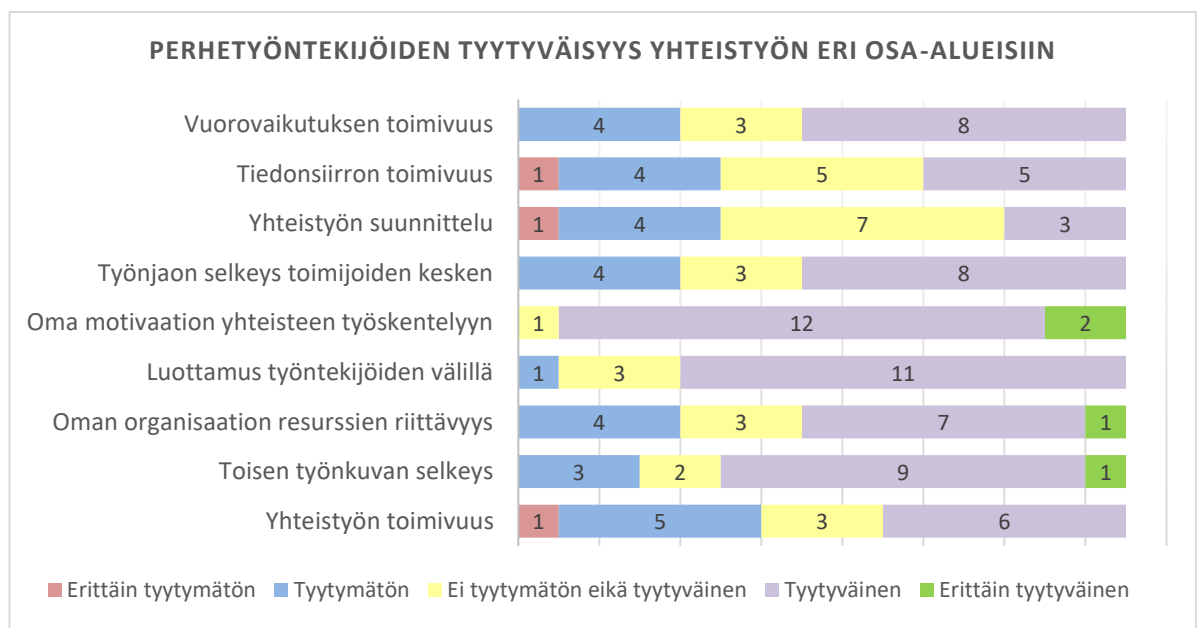
Kaaviosta 1 voidaan todeta, että varhaiskasvatuksen työntekijät olivat kaikista tyytyväisimpiä omaan motivaatioonsa yhteisessä työskentelyssä ja luottamukseen työntekijöiden välillä. Tyytymättömämpiä varhaiskasvatuksen työntekijät olivat tiedonsiirron toimivuuteen sekä yhteistyön suunnitteluun. Perhetyöntekijät olivat myös kaikista tyytyväisimpiä omaan motivaatioonsa yhteisessä työskentelyssä ja luottamukseen työntekijöiden välillä. Tyytymättömiä he olivat yhteistyön suunnitteluun ja yhtä tyytymättömiä yhteistyön ja tiedonsiirron toimivuuteen.

Kaavoissa 2 ja 3 kuvataan varhaiskasvatuksen työntekijöiden ja perhetyöntekijöiden tyytyväisyyttä yhteistyön eri osa-alueisiin. Kaavioissa näkyy yksittäisten työntekijöiden vastausten hajonta suhteessa kokonaisvastaajamäärään. Vastaa-jia oli yhteensä 44, joista 29 oli varhaiskasvatuksen työntekijää ja 15 perhetyöntekijää. Varhaiskasvatuksen työntekijät ovat perhetyöntekijöihin verrattuna olleet

vastausten perusteella enemmän erittäin tyytyväisiä ja erittäin tyytymättömiä yhteistyön eri osa-alueisiin. Perhetyöntekijät ovat puolestaan vastanneet enemmän välillä ei tyytymätön eikä tyytyväinen. Vastauksissa on siis reilusti hajontaa eri toimijoiden vastaajien kesken.

Kaavio 2. Varhaiskasvatuksen työntekijöiden tyytyväisyys yhteistyön eri osa-alueisiin

Kaavio 3. Perhetyöntekijöiden tyytyväisyys yhteistyön eri osa-alueisiin

7.4 Työntekijöiden kehittämis ehdotuksia yhteistyölle

Varhaiskasvatuksen työntekijöiden vastaukset yhteistyön toimivuuden edistämiseksi jakautuivat karkeasti kolmeen osaan: osa toivoi organisaatiotasolla muutoksia, osa tulevaisuudessa erilaisten yhteistyötä edistävien toimintamallien kehittämistä ja osa muutoksia yhteisiin käytänteisiin.

Organisaatiotasolla tämänhetkistä kahtiajakoa Kymsoten ja Kouvolan kaupungin välillä pidettiin kolmen varhaiskasvatuksen työntekijän vastauksen perusteella kankeana ja osittain yhteistyötä sekä tiedonkulkua hidastavana. Näiden varhaiskasvatuksen työntekijöiden vastausten mukaan toimiminen saman organisaation alla helpottaisi yhteistyötä perhetyön kanssa.

Kolme varhaiskasvatuksen työntekijöistä totesi varhaiskasvatuksen työntekijöiden ja perhetyöntekijöiden yhteistyötä edistävän jatkossa se, että kehitettäisiin uusia toimintamalleja varhaiskasvatukseen. Yksi vastaajista ehdotti, että jokaisella päiväkodilla voisi jatkossa olla oma perhetyöntekijä, joka hoitaisi ainoastaan yhden päiväkodin perheiden asioita ja yhteistyö olisi näin nykyistä selkeämpää.

Yhteistyötä edistäisi vielä tiiviimpi yhteistyö perhetyön ja varhaiskasvatuksen välillä. Varhaiskasvatuksen mahdollisuus jalkautua kotikäynneille olisi iso etu yhteistyön parantamiseksi. (V11)

Varhaiskasvatuksen työntekijöistä jokaisella oli useita ehdotuksia yhteistyön toimivuuden edistämiseksi. 22 varhaiskasvatuksen työntekijän vastauksen mukaan yhteistyön toimivuutta edistäisi se, että yhteistyötä saataisiin toimivammaksi ja avoimemmaksi muuttamalla jo olemassa olevia käytänteitä ja toimintatapoja. Yhteistyötä edistäisi näiden vastaajien mukaan entistä tiiviimpi yhteistyö perhetyöntekijöiden kanssa sekä erityisesti se, että lapsen etua ajatellen tietoa perheen tilanteesta pitäisi saada mahdollisimman varhaisessa vaiheessa varhaiskasvatuksen tietoon. 19 varhaiskasvatuksen työntekijää toivoi vastauksissaan myös, että yhteistyö voisi jatkossa olla entistä avoimempaa, luottamuksellisempaa sekä vuorovaikutteisempaa.

Yhteistyötä edistäisi avoimuus, säännölliset yhteiset tapaamiset ja kuulumisten vaihto sekä luottamuksellisuus. (V3)

Varhaiskasvatuksen työntekijät toivoivat, että perhetyöntekijät tiedottaisivat heitä lapseen ja perheeseen liittyvistä asioista nykyistä useammin ja ajantasaisemmin. Viiden varhaiskasvatuksen työntekijän vastauksen mukaan yhteistyön ja verkostopalaverien toivottiin jatkossa olevan suunnitelmallisempia ja säännöllisempiä kaikkien yhteistyötahojen kesken. Varhaiskasvatuksen työntekijöiden mukaan yhteistyötä edistäisi jatkossa se, että eri toimijoilla olisi yhteinen näkemys perheen tilanteesta ja eri toimijoiden roolit olisivat selkeitä kaikille työntekijöille. Kolmella vastaajalla oli kokemus siitä, että perhetyöntekijät ja varhaiskasvatuksen työntekijät tekevät usein tietämättään eri tahoilla moninkertaista ja päällekkäistä työtä. Kolme vastaajista koki yhteistyötä sujuvoittavan se, että eri toimijat pääsivät kohtaamaan ja tutustumaan toisiinsa.

Perhetyöntekijöistä 12 vastasi verkostopalaverien eri toimijoiden sekä perheiden kanssa edistävän yhteistyötä. Yhteydenpito ja yhteiset suunnittelutapaamiset nähtiin yhteistyötä edistävinä tekijöinä.

Yhteiset palaverit varhaiskasvatuksen ja perheiden kanssa, jossa tulisi huomioitua lapsen kokonaisvaltainen hyvinvointi ja millä keinoin päästä yhteisiin tavoitteisiin. (P18)

Yhteistyöpalaverit perhetyön, varhaiskasvatuksen ja perheen vanhempien kanssa olisi saatava jokaisen lapsen kohdalle, missä yhteistyössä puhuttaisiin lasta koskevista asioista. Tämän olisi oltava normaalia toimintaa perheissä, missä käy perhetyö ja lapsi on varhaiskasvatuksessa. Lapsi kuitenkin viettää suurimman osan valveilla olostaan varhaiskasvatuksessa ja toisissa tapauksissa myös vuorohoidossa, joten lapsi on yön yli päiväkodissa. Joten varhaiskasvatuksella on erittäin hyvä tieto lasta koskevissa asioissa. (P11)

Tiedon saantia puolin ja toisin siitä, että perheessä käy perhetyö, pidettiin tärkeänä neljässä perhetyöntekijän vastauksessa. Kuusi vastaajista toivoi avoimuutta perheiltä kertoa perhetyöstä päiväkotiin tai antaa perhetyöntekijöille lupa kertoa perhetyön käyvän perheen kotona. Kaksi perhetyöntekijää mainitsi monialaisen yhteistyön merkittävydestä ja siitä, miten sen tulisi olla aktiivista ja yhteyttä tulisi ottaa rohkeasti toiseen toimijaan. Yksi perhetyöntekijöistä toivoi, että

varhaiskasvatuksesta oltaisiin herkemmin yhteydessä perhetyöhön. Kaksi perhetyöntekijää esitti toiveen siitä, että keskustelun tulisi olla avoimempaa koskien perhetyön tunnettavuutta. Olisi tärkeää myös tarkentaa tehostetun ja sosiaalihuoltolain mukaisen perhetyön eri toimintamuodot selvemmiksi. Samassa todettiin, että perhetyön esittely aina toimintakauden alussa voisi madaltaa yhteydenpidon kynnystä molemmin puolin. Yksi vastaajista totesi, että tarvitaan selkeämpiä toimintatapoja ja käytänteitä. Yhdessä vastauksessa perhetyöntekijä esitti päiväkodille tarpeen ymmärtää lapsen eri haasteita sekä miten niitä voisi tukea. Yksi vastaajista puolestaan totesi, ettei ole nähnyt tarvetta tehdä yhteistyötä.

8 TUTKIMUKSEN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Opinnäytetyömme aiheen valinnan yhteydessä pohdimme tutkimukseen liittyviä eettisiä kysymyksiä. Päätimme, että pyrimme tekemään opinnäytetyön niin, ettei meidän tarvitsisi käsitellä henkilötietoja tai niihin liittyviä lupia. Olimme etukäteen yhteydessä Kouvolan kaupungin varhaiskasvatuspäällikköön sekä Kymsoten Kouvolan alueen palveluesimieheen, joilta kysyimme mielipidettä ja kiinnostusta osallistua kyselyyn. Haimme asianmukaiset tutkimusluvat edellä mainituista yksiköistä. Humanalle ei tarvinnut erillistä tutkimuslupaa.

Tutkimuksessa käytetty sähköinen kysely toteutettiin nimettömästi. Emme keränneet henkilötietoja tutkimustamme varten, emmekä kyselyssämme kysyneet tunnistettavia tietoja muuta kuin ammattinimikkeen. Kouvolan kaupungin varhaiskasvatuspäällikkö ja Kymsoten perhetyön palveluesimies toimittivat kyselyn eteenpäin.

Hyvässä tutkimuksessa tutkija arvioi tutkimuksen luotettavuutta koko tutkimusprosessin ajan niillä tiedoilla, mitä on saatavilla. Luotettavuuden kannalta on tärkeää, että otos on riittävän suuri ja edustava ja että vastausprosentti on mahdollisimman korkea sekä kysymykset vastaavat tutkimusongelmaan. (Heikkilä,

2014, s. 27.) Tavoitteenamme oli, että kyselymme olisi helposti ymmärrettävissä ja siihen olisi nopeaa vastata. Luetutimme kyselyn etukäteen toisella alueella työskentelevällä varhaiskasvatuksen opettajalla, Humanan kahdella perhetyöntekijällä sekä omalla ohjaavalla lehtorillamme. Saamamme palautteen perusteella saimme vahvistuksen sille, että kyselylomake vastasi hyvin tutkimuskysymyksiimme.

Tutkimuksemme oli alusta asti suunnattu kattamaan koko Kouvolan alue, jotta otannasta tulisi mahdollisimman luotettava ja tarpeeksi kattava. Tutkimustulostemme yleistettävyyteen ja luotettavuuteen vaikuttaa kuitenkin alhainen vastaajamäärä ja varhaiskasvatuksen aliedustus sekä se, että kaikki vastaajat eivät vastanneet kaikkiin kysymyksiin toivotulla tavalla, vaikka olivatkin tehneet yhteistyötä toisen toimijan kanssa.

Opinnäytetyössämme olemme käyttäneet monipuolisesti lähteitä, jotka ovat olleet ajantasaisia. Valtaosa lähteistä on 2010-luvulta. Tiedostamme sen, että lähteenä käytetyt väitöskirjat, pro-gradut ja opinnäytetyöt eivät luotettavuudeltaan vastaa tieteellisiä tutkimuksia tai kirjallisuutta. Vieraskielisiä lähteitä löytyi vähän verrattuna tutkimuksemme aiheeseen. Moniammatillisesta yhteistyöstä löytyy reilusti kansainvälistä tutkimusaineistoa, mutta juuri varhaiskasvatuksen ja perhetyön toimijoiden välisen yhteistyön tutkiminen on selkeästi jäänyt vähäiseksi.

Olemme kumpikin osallistuneet tutkimuksen toteutukseen, aineiston keruuseen, aineiston analysointiin ja tulosten kirjoittamiseen tasavertaisesti ja yhtäaikaaisesti. Aineiston analysointi on myös kuvattu selkeästi kohta kohdalta. Analysointivaiheessa jaoimme tehtävää niin, että toinen läpi kävi varhaiskasvatuksen työntekijöiden vastaukset ja toinen perhetyöntekijöiden vastaukset. Tulossosioiden kirjoittamisen jaoimme myös edellä mainittuun tapaan. Tarkistimme kuitenkin toistemme tekemät analyysit sekä tulososioiden tekstit. Määrällisen aineiston analysoimme yhdessä. Tutkimusaineisto tuhottiin asianmukaisesti opinnäytetyön julkaisuseminaarin jälkeen.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksemme tavoitteena oli selvittää varhaiskasvatuksen työntekijöiden ja perhetyöntekijöiden kokemuksia toimijoiden välisestä moniammatillisesta yhteistyöstä ja sen toimivuudesta. Tarkoituksena oli myös kartoittaa mahdollisia kehityskohtia näiden kahden toimijan väliselle yhteistyölle. Tutkimustuloksemme vahvistivat aiempaa tutkimustietoa moniammatillisesta yhteistyöstä, sen edellytyksistä sekä haasteista.

Niin kuin Blakey (2014) ja Rönkkö & Rytönen (2010, s. 287) ovat tutkimuksissaan todenneet, moniammatillinen yhteistyö saattaa edistää tai heikentää asiakastyön laatua. Heikommillaan se sekoittaa työskentelyä ja turhauttaa kaikkia osapuolia, mutta parhaimmillaan se parantaa asiakastyön laatua. Meidän tutkimuksemme mukaan moniammatillista yhteistyötä heikentää vastaajien mielestä esimerkiksi se, että toimitaan eri organisaatioiden alla. Tämä vaikuttaa asiakastyön laatuun heikentävästi ainakin Kouvolan alueella.

Lallukka (2017, s. 51) on todennut tutkimuksessaan, että moniammatillinen yhteistyö varhaiskasvatuksen ja perhetyön kanssa on vähäistä ja yhteistyö on toteutunut lähinnä verkostopalaverina. Tutkimukseemme osallistuneiden varhaiskasvatuksen työntekijöiden ja perhetyöntekijöiden välinen yhteistyö oli usean vastaajan kokemuksen mukaan vähäistä. Osa varhaiskasvatuksen työntekijöistä kuvaili yhteistyön laatua heikoksi. Tutkimuksessamme kummankin toimijan työntekijöiden kokemukset yhteistyöstä näyttäytyivät samankaltaisina - verkostopalaverina ja yhteydenpitona työntekijöiden välillä. Tutkimustulostemme mukaan verkostopalaverit ja yhteydenpito työntekijöiden välillä vaativat kuitenkin kehittämistä.

Tutkimuksessamme molempien toimijoiden työntekijät olivat tyytyväisiä omaan motivaatioonsa yhteisessä työskentelyssä ja luottamukseen työntekijöiden välillä. Aiemmissa tutkimuksissa on todettu, että moniammatillinen yhteistyö tarvitsee toteutuakseen avointa ja luottavaista vuorovaikutusta toimijoiden kesken. Avoin vuorovaikutus mahdollistaa myös luottamuksen syntymisen sekä

muodostaa yhteisen käsityksen sille, miten vastuut jakautuvat ja mitä ollaan tekemässä. (Pärnä, 2012, s. 152, 168.) Luottamusta pidetään tärkeänä elementtinä yhteistyöprosessin aloitusvaiheessa sekä sen etenemisessä. Luottamus omaan ja toisen ammattitaitoon ovat edistäviä tekijöitä moniammatillisessa työskentelyssä. (Pärnä, 2012, s. 144–145.) Isoherranen (2012, s. 32) on todennut oman motivaation olevan tiimityön onnistumiseen vaikuttava tekijä. Teorian ja tutkimustulostemme pohjalta voidaan todeta, että varhaiskasvatuksen työntekijöiltä ja perhetyöntekijöiltä löytyy edellytyksiä moniammatillisen yhteistyön toteuttamiseen sekä sen kehittämiseen.

Tutkimustuloksistamme voidaan todeta, että moniammatillisen yhteistyön haasteena ovat tiedonsiirron toimivuus sekä yhteistyön suunnittelu. Coates (2015) ja Lalayants (2013, s. 260) ovat tutkimuksissaan korostaneet tiedonsiirron merkittävyyttä osana moniammatillista työtä. Hopparin (2014, s. 47) tutkimuksen mukaan tiedon jakaminen kaikkien osapuolien kesken vähentäisi huolta lapsesta ja lisäisi lapsen hyvinvointia. Myös Lallukan (2017, s. 42) tutkimuksessa tiedonkulkuun liittyvien haasteiden nähtiin hankaloittavan moniammatillista yhteistyötä eri toimijoiden välillä. Tutkimuksessamme varhaiskasvatuksen työntekijät kokivat tiedonsiirron perhetyön kanssa toimimattomaksi ja yksipuoliseksi. Perhetyöntekijät taas toivoivat parempaa tiedonsiirtoa perheen ja päiväkodin välillä. Tiedonsiirron haasteina nähtiin muun muassa se, että tieto ei kulje ajantasaisesti eikä se ole tarpeeksi avointa. Tiedonsiirtoon vaikuttaa myös se, miten avoimesti perhe itse kertoo tilanteestaan työntekijöille. Esiintyvien tiedonsiirron haasteiden vuoksi työntekijät tekevät usein päällekkäistä työtä toisistaan tietämättä. Tämä kaikki edellyttää muutoksia niin rakenteissa kuin johtamisessakin. Tarvitaan yhteensovittavaa johtamista, jonka avulla voidaan selkiyttää ja sujuvoittaa moniammatillisen yhteistyön rakenteita. Yhteensovittavaa johtamista tarvitaan myös silloin, kun on tarve hallinnonalojen ja oman toimivallan ylittämiseksi sekä, kun on tarve muuttaa asiakasprosesseja sekä toimintamalleja moniammatillista yhteistyötä edistävämmäksi. (Määttä, 2018, s. 35.)

Hopparin (2014, s. 46) tutkimuksesta ilmenee, että onnistunut moniammatillinen yhteistyö vaatii onnistuakseen yhteistä suunnittelua sekä suunnitelman toteuttamista. Yhteistyön suunnittelu on prosessi, jonka edellytyksenä on yhteistyö

tarpeen tunnistaminen (Hoppari, 2014, s. 46). Tutkimuksemme vastauksista kävi ilmi, että molempien toimijoiden työntekijät tunnistavat sen, että he työskentelevät yhdessä saman tavoitteen eli lapsen ja perheen hyvinvoinnin edistämiseksi.

Tutkimusaineistomme osoittaa sen, että varhaiskasvatuksen työntekijät olivat yhteistyöhön tyytymättömämpiä kuin perhetyöntekijät Kouvolan alueella. Yhteenve-tona voidaan todeta, että toimijoiden välinen moniammatillinen yhteistyö vaatii kokonaisvaltaista kehittämistä. Halua yhteistyöhön löytyy kummankin toimijan työntekijöiltä, mutta yhteistyötä edistävät tekijät vaativat molempien osapuolten sekä organisaation osalta konkreettisia muutoksia toimintatavoissa ja käytän-teissä. Jatkossa tulisi kiinnittää erityisesti huomiota avoimempaan ja ajantasai-sempaan tiedonsiirtoon sekä siihen, että toimijoiden välinen yhteistyö olisi ny-kyistä suunnitelmallisempaa ja tavoitteellisempaa. Tutkimustuloksistamme voi-daan todeta, että moniammatillisen yhteistyön haasteet näyttäytyvät tiedonsiirron toimivuudessa ja yhteistyön suunnittelussa.

10 POHDINTA

Opinnäytetyömme aihe on merkittävä ja sosiaalialan moniammatillista yhteistyötä kehittävä. Tutkimuksen näkökulma ja toteutustapa olivat onnistuneita. Meillä oli alusta asti selkeä visio siitä, minkälaisen opinnäytetyön haluamme toteuttaa. Työllämme on selkeä tarkoitus ja sen tulokset ovat hyödynnettävissä työelä-mään. Erityisen tyytyväisiä olemme siihen, että tutkimukseemme osallistui sekä varhaiskasvatuksen että perhetyön toimijoiden työntekijöitä. Molempien toimijoi-den kokemusten ja kehittämis ehdotuksien esiintuominen antoi laajemman ja monipuolisemman kuvan tämänhetkisestä yhteistyön tilanteesta Kouvolan alu-eella.

Työllemme asetetut tavoitteet täyttyivät hyvin, koska saimme hyvän kuvan siitä, millaista konkreettinen työ varhaiskasvatuksen ja perhetyön välillä on. Jäimme

kuitenkin kaipaamaan perusteellisempia vastauksia sille, minkälaisena yhteistyö on koettu. Tätä olisi voitu helpottaa jakamalla kysymyksiä useampaan ja yksinkertaisempaan muotoon, jotta kysymykseen olisi saatu paremmin vastauksia. Perusteellisempien vastausten puute hankaloitti analysointia ja tulosten pohjalta johtopäätösten tekoa. Kummankin toimijan vastaajat esittivät kuitenkin runsaasti erilaisia ideoita yhteistyön kehittämiseksi. Vaikka aineistomme jäi suhteellisen pieneksi, olimme silti tyytyväisiä vastausten monipuolisuuteen.

Opinnäytetyöprosessin alussa työntekoa hankaloitti aiemman tutkimustiedon vähäisyys juuri meidän tutkimuksemme näkökulmasta. Aiemmat tehdyt tutkimukset tuovat vahvasti esiin pelkästään varhaiskasvatuksen työntekijöiden näkökulmaa (mm. Lallukka, 2017 & Aromaa ym., 2019). Lakimuutos aiemman lastensuojelun perhetyön ja nykyisen sosiaalihoitolain mukaisen perhetyön välillä vaikutti myös ajankohtaisen ja relevantin tutkimustiedon löytämiseen sekä sen hyödyntämiseen. Koimme sähköisen kyselymme onnistuneeksi ja tutkimuskysymyksiimme vastaavaksi. Mietimme aineiston analysoinnin jälkeen, että jatkossa ei kannata kysyä kahta asiaa samassa kysymyksessä, sillä kyselymme vastauksista huomaa, että tällaisissa kohdissa vain harva on vastannut kumpaankin kysytyyn kysymykseen. Jäimme jälkikäteen myös pohtimaan sitä, miksi varhaiskasvatuksen työntekijöiden osuus jäi odotettua pienemmäksi. Mietimme, onko toteutusvaiheessa esimerkiksi sähköisen kyselyn lähettämisessä ollut jotakin ongelmia. Tällaisesta asiasta emme ole kuitenkaan saaneet tietoa. Myös resurssipula, kiire sekä työn kuormittavuus ovat voineet vaikuttaa vastausten vähäisyyteen.

Koko opinnäytetyöprosessia kannatteli toimiva yhteistyö ja yhteiset tavoitteet tekijöiden kesken. Olemme tyytyväisiä siihen, että olemme pysyneet aikataulussa ja olemme huomioineet saamamme palautteen sekä ohjaajilta että vertaisilta opinnäytetyöprosessin eri vaiheissa. Olemme myös pitäneet yhteyttä yhteistyökumppanimme kanssa säännöllisesti liittyen työn eri vaiheisiin ja sen etenemiseen. Yhteistyö Humana avopalvelut Oy:n kanssa oli alusta asti yhdessä suunnittelevaa, avointa ja sujuvaa sekä heidän puoleltaan myös meitä motivoivaa.

Yhteinen motivaatio ja työjaon tasapuolisuus teki työskentelystä mielekästä ja se edesauttoi työn etenemisessä sekä sen loppuunsaattamisessa. Koko opinnäytetyöprosessi on ollut innostavaa ja meitä itseämme ammatillisesti kehittävää sosionomin sekä varhaiskasvatuksen opettajan toimenkuva huomioiden. Moniammatillisen työn tärkeys on opinnäytetyöprosessin aikana saanut uuden merkityksen osana sosionomin ammatillista osaamista. Moniammatillisen työn edellytysten ja yhteistyön eri osa-alueiden monipuolisuus on tullut selkeämmäksi ja olemme saaneet ymmärryksen siitä, ettei työtä voi tai tarvitse tehdä yksin. Parhaimman lopputuloksen saavuttamiseksi lapsen ja perheen kannalta tarvitaan useiden toimijoiden osaamista ja jaettuja näkökulmia. Sosionomin kompetenssit (2016) määrittävät, että sosionomin ammatilliseen osaamiseen kuuluu monialainen yhteistyö muiden toimijoiden kanssa sekä moniammatillisissa tiimeissä asiantuntijana toimiminen. Myös perheiden arjen ja keskinäisten suhteiden tukeminen kuuluu sosionomin osaamisalueeseen. Sosionomin ammatissa on tärkeää osata tunnistaa hyvinvoinnin suojaavia- ja riskitekijöitä sekä osata huomioida ennalta ehkäisevän työn ja varhaisen tukemisen näkökulma työskentelyssään. (Diak, 2016.)

Opinnäytetyömme on antanut meille uutta näkökulmaa varhaiskasvatuksen opettajan työhön. Opinnäytetyöprosessin alussa meillä oli käsitys, että varhaiskasvatuksen opettajan työn sisältöön kuuluu pitkälti ainoastaan toiminnan suunnittelu, toteutus ja arviointi pedagogisesta näkökulmasta sekä lapsiryhmän parissa mukana toimiminen kokopäiväisesti. Meillä ei ollut ymmärrystä siitä, kuinka laaja työnkuva todellisuudessa onkaan. Lapsiryhmän havainnointi ja mahdollisten tuen tarpeiden huomaaminen on kuitenkin keskeinen ja oleellinen osa varhaiskasvatuksen opettajan työtä. Koko kasvattajatiimin työskentely lapsen ja perheen hyvinvoinnin edistämiseksi tulee olla koko toiminnan perusta. Huolen havaitseminen ja siitä keskusteleminen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa yhdessä huoltajien kanssa on ensiarvoisen tärkeää. Myös sen tunnistaminen, että varhaiskasvatuksen opettajan ammatillinen osaaminen on rajallista, eikä kaikkia asioita tarvitse tietää tai osata, on ollut meille tärkeä oivallus tässä koko prosessissa. On tärkeää tunnistaa moniammatillisen yhteistyön tarve, jotta voidaan mahdollistaa lapselle turvallinen ja tasapainoinen kasvuympäristö sekä edellytykset oppia ja kehittyä ikätasoisesti. Varhaiskasvatuksen opettajalla on tärkeä rooli

moniammatillisen yhteistyön edistäjänä ja sen merkityksen esiintuojana. Lisäksi oman kasvattajatiimin motivointi ja tiedottaminen moniammatillinen yhteistyön hyödyistä on tärkeä osa varhaiskasvatuksen opettajan ammatillista osaamista.

Jatkossa tutkimuksestamme saatu aineisto toimii valmiina pohjana varhaiskasvatuksen ja perhetyön toimijoiden välisen moniammatillisen yhteistyön kehittämistyössä sekä -hankkeissa. Tutkimuksemme voi toimia myös vertailukohteena, kun näiden kahden toimijan välistä yhteistyötä mahdollisesti kehitetään muissa kunnissa. Kun halutaan kehittää erityisesti molempia toimijoita hyödyttävää ja moniammatillista yhteistyötä edistäviä toimintamalleja, tulee kehittämistyön painopisteen olla tiedonsiirrossa ja yhteistyön suunnittelussa sekä sen toimivuudessa. Tiedonkulkuun ja sen toimivuuteen vaikuttaa ymmärrettävästi moni asia, kuten esimerkiksi lainsäädäntö, salassapitoon liittyvät asiat, työntekijän ammatillinen osaaminen ja digitalisaatio.

Toimivan yhteistyön kehittämiseen voisi toimia konkreettinen toimintamalli esimerkiksi opas molemmille toimijoille tai toimijoiden kesken yhteiset ja säännölliset kehittämispäivät tarpeen mukaan. Kehittämistyössä tulisi erityisesti keskittyä moniammatillisen yhteistyön rakenteita kehittävään työskentelyyn. Kehittämistyö vaatii ammattilaisilta innovatiivista työotetta ja aitoa kiinnostusta kehittää toimijoiden välistä moniammatillista yhteistyötä sekä sen käytänteitä. Tutkittua tietoa aiheesta löytyy kuitenkin sen verran, että ammattilaiset pystyvät varmasti kehittämään toimijoiden välistä moniammatillista yhteistyötä niin halutessaan.

Tutkimustulostemme perusteella Kouvolan alueen varhaiskasvatuksen työntekijöiden ja perhetyöntekijöiden moniammatillisen yhteistyön yhdeksi haasteeksi osoittautui tiedonsiirto ja puutteet sen toimivuudessa. Jatkossa tiedonkulkuun ja tiedonsiirtoon liittyviä asioita voisi kehittää esimerkiksi molempien toimijoiden yhteisissä koulutuspäivissä. Salassapitoon ja vaitiolovelvollisuuteen liittyviin asioihin voitaisiin luoda yhteiset toimivat selkeät toimintamallit, jotta ne eivät muodostuisi toimijoiden välisen tiedonkulun esteiksi.

Erilaiset muutos- ja kehittämishankkeet lapsiperheiden sosiaalipalveluissa sekä varhaiskasvatuksessa tuovat mukanaan uusia haasteita ammattilaisille, vaikka

muutoksilla on haluttu parantaa palveluita ja viedä niitä entistä ennaltaehkäisevämpään ja oikea-aikaisemman tuen tarjoamisen suuntaan. Uuden sosiaalihuoltolain ja varhaiskasvatuslain myötä niin ammattiosaaminen, ammattinimikkeet kuin työnsisällötkin ovat päivittyneet tai päivittymässä enemmän nykypäivän tarpeita vastaaviksi. LAPE-hanke jatkuu ainakin vuoteen 2022 asti. Jatkossa sen kehityskohteina ovat edelleen muun muassa lasten, nuorten ja perheiden varhaisen tuen palvelut sekä perhekeskukset. (Terveystieteiden tutkimuskeskus, 2021.) Näiden muutosten myötä sosiaalialan koulutuksen sisältöjen tulisi vastata muuttuviin työelämän tarpeisiin ja antaa opiskelijoille hyvät valmiudet toimia osana moniammatillista tiimiä. Esimerkiksi Isoherrasen (2012, s. 146) väitöskirjan mukaan opiskelijoille ei koulutuksen aikana välttämättä anneta riittävästi valmiuksia moniammatillisessa työyhteisössä toimimiseen. Näin ollen koulutuksen puute voi olla esteenä moniammatillisen työn toteutumiselle. Kaikkea tätä kehittämissuorituksia tärkeämpää on se, että käytännön työn keskiössä on asiakkaan yksilöllisten tarpeiden huomiointi, lapsen edun ensisijaisuus sekä koko perheen kokonaisvaltainen hyvinvointi. Tämä kaikki edellyttää toimivaa, avointa ja suunnitelmallista moniammatillista yhteistyötä eri toimijoiden kesken.

LÄHTEET

- Alanen, A. (2019). *Ylisektorinen yhteistyö lapsiperheiden palveluissa*. [Pro gradu- tutkielma, Tampereen yliopisto].
<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/116205/AlanenAnne.pdf?sequence=2&isAllowed=y>
- Alatalo, M., Lappi, K., & Petrelius, P. (2017). *Lapsikeskeinen suojelu ja perheen toimijuuden tukeminen lastensuojelun perhetyössä ja perhekuntoutuksessa. Kohti monitoimijaista, yhteistä perhetyötä*. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/134616/URN_ISBN_978-952-302-859-3.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Alatalo, M., Miettunen, N., Liukko, E., Kettunen, N., & Normia-Ahlsten, L. (2019). *Porrasteisuus lapsiperheiden sosiaalipalveluissa - Näkökulmia sosiaalihuoltolain toimeenpanoon ja palveluiden järjestämiseen*. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/139080/URN_ISBN_978-952-302-797-8.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Aromaa, T., Haverinen, R., & Kangasmäki, L. (2019). *Moniammatillinen yhteistyö Satulaivan päiväkodissa*. [Opinnäytetyö, Saimaan Ammattikorkeakoulu]. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/221877/Aromaa_Tiia_Haverinen_Riitta_Kangasmaki_Liisa.pdf?sequence=3&isAllowed=y
- Aula, M-K., Juurikkala, V., Kalmari, H., Kaukonen, P., Lavikainen, M., & Pelkonen, M. (15.4.2016). *Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma*. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74904/Rap_ja_muist_29_2016.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Blakey, J. (2014). We're All in This Together: Moving Toward an Interdisciplinary Model of Practice Between Child Protection and Substance Abuse Treatment Professionals. [Tiivistelmä]. *Journal of Public Child Welfare*. Volume 8, Issue 5, 491-513
<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/15548732.2014.948583>

- Coates, D. (2015). Working with families with parental mental health and/or drug and alcohol issues where there are child protection concerns: inter-agency collaboration. [Tiivistelmä]. *Child & Family Social work. Volume 22, Issue S4* <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/cfs.12238>
- D'Amour, D., Ferrada-Videla, M., San Martín-Rodríguez, L., & Beaulieu, M-D. (2005). The conceptual basis for interprofessional collaboration: Core concepts and theoretical frameworks. *Journal of Interprofessional Care* 19 (Supplement 1), 116–131. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13561820500082529>
- Diak. (29.4.2016). *Osaamisvaatimukset. Sosionomi (AMK)*. Saatavilla 24.1.2021. <https://www.diak.fi/opiskelu/opiskelijan-polku/opintojen-suorittaminen/arviointi/osaamisvaatimukset-sosionomi/#d3137ea8>
- Eerola-Pennanen, P., Vuorisalo, M., & Raittila R. (2017). Johdatus varhaiskasvatukseen. Teoksessa M., Koivula, A., Siippainen, & P. Eerola-Pennanen. (toim.) *Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia* (s. 21–35.) Tampere. Vastapaino Oy.
- Eriksson, E. & Arnkil, T. (2012). *Huoli puheeksi. Opas varhaisista dialogeista*. Helsinki: Stakes. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-33-1792-8>
- Hakulinen-Viitanen, T., Pelkonen, M., & Haapakorva, A. (2005). *Äitiys- ja lastenneuvolatyö Suomessa*. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/72406/Selv200522.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- HE 164/2014. Hallituksen esitys eduskunnalle eräksi siihen liittyviksi laeiksi HE 164/2014. <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2014/20140164.pdf>
- Heikkilä, T. (2004). *Tilastollinen tutkimus*. Helsinki: Edita.
- Heikkilä, T. (2014). *Tilastollinen tutkimus* (9. uud. p.). Helsinki: Edita Publishing Oy
- Heinonen, H., Iivonen, E., Korhonen, M., Lahtinen, N., Muuronen, K., Semi, R., & Siimes, U. (2016). *Lasten oikeudet ja aikuisten vastuut varhaiskasvatuksessa*. Jyväskylä: PS-kustannus
- Helin, R. (2016). *Onnistunut moniammatillinen yhteistyö terveys- ja sosiaalityöntekijöiden kirjoituksissa*. [Pro gradu- tutkielma, Tampereen yliopisto].

- <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/99089/GRADU-1464349049.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Hoppiari, M. (2014). *Moniammatillinen yhteistyö varhaiskasvatuksen kokemana*. [Pro gradu- tutkielma, Helsingin yliopisto]. http://www.socca.fi/files/3810/Moniammatillinen_yhteistyö_varhaiskasvatuksen_kokemana.pdf
- Humana. (i.a-a.). *Tietoa Humanasta*. Saatavilla 16.9.2020 <https://www.humana.fi/tietoa-humanasta/>
- Humana. (i.a-b.). *Perhetyö ja perheohjaus*. Saatavilla 10.1.2021 <https://www.humana.fi/avopalvelut/avopalvelut/perhetyo-ja-perheohjaus/>
- Inkilä, J. (2015). *Lasten kaltoinkohtelun tunnistaminen ja varhaisen puuttumisen moniammatillista yhteistyötä kuvaileva malli*. [Akateeminen väitöskirja, Tampereen yliopisto]. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-44-9981-4>
- Isoherranen, K. (2012). *Uhka vai mahdollisuus – moniammatillista työtä kehittä-mässä*. [Akateeminen väitöskirja, Helsingin yliopisto]. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/37493/isoheranen_vaitoskirja.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Isoherranen, K., Rekola, L., & Nurminen, R. (2008). *Enemmän yhdessä – moniammatillinen yhteistyö*. Helsinki: WSOY.
- Juuti, P., & Puusa, A. (2020). Laadullisen aineiston analysointi. Teoksessa A. Puusa, & Juuti. P (toim.), *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät* (s. 141-156). Helsinki: Gaudeamus Oy
- Järvinen, R., Lankinen, A., Taajamo, T., Veistilä, M., & Virolainen, A. (2012) *Perheen parhaaksi. Perhetyön arkea* (2., uud. p.). Helsinki: Edita
- Kananoja, A. (2017). Sosiaalityön lähivuosien kasvavat haasteet. Teoksessa A., Kananoja, M., Lähteinen, & P. Marjamäki (toim.), *Sosiaalityön käsikirja* (4., uudistettu laitos.) (s. 443-450). Helsinki: Tietosanoma.
- Katisko, M., Kolkka, M., & Vuokila-Oikkonen, P. (2014). *Moniammatillinen ja monialainen osaaminen sosiaali-, terveyst-, kuntoutus- ja liikunta-alojen koulutuksessa*. Malli työssäoppimisen ja ammattitaitoa edistävän harjoittelun toteutusta varten. <https://docplayer.fi/2693267-Moniammatillinen-ja-monialainen-osaaminen-sosiaali-terveys-kuntoutus-ja-liikunta-alojen-koulutuksessa.html>

- Kekoni, T., Mönkkönen, K., Hujala, A., Laulainen, S., & Hirvonen, J. (2019). Moniammatillisuus käsitteinä ja käytänteinä. Teoksessa K., Mönkkönen, T., Kekoni, & A. Pehkonen (toim.), *Moniammatillinen yhteistyö. Vaikuttava vuorovaikutus sosiaali- ja terveysalalla* (s. 15-46). Helsinki: Gaudeamus Oy
- Koivula, M., Siippainen, A., & Eerola-Pennanen, P. (2017). Varhaiskasvatus valloittaa. Teoksessa M., Koivula, A., Siippainen, & P. Eerola-Pennanen. (toim.) *Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia* (s. 9-18). Tampere. Vastapaino Oy.
- Koivunen, P.-L., & Lehtinen, T. (2015). *Kasvu kiikarissa. Havainnoinnin käsikirja varhaiskasvattajille*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kokko, R.-L., & Veistilä, M. (2016). Sosiaalityö ja sosiaalinen kuntoutus yhteistyönä. Teoksessa M., Törrönen, K., Hänninen, P., Jouttimäki, T., Lehto-Lundén, P., Salovaara, & M. Veistilä (toim.), *Vastavuoroinen sosiaalityö* (s. 220-230). Helsinki: Gaudeamus Oy
- Kouvola. (7.8.2020). Päiväkodit. Saatavilla 10.1.2020 <https://www.kouvola.fi/kasvu-ja-oppiminen/paivahoito-ja-varhaiskasvatus/paivakodit/>
- Kouvolan varhaiskasvatussuunnitelma. (1.8.2019). Saatavilla 10.1.2021 https://www.kouvola.fi/wp-content/uploads/2019/06/Kouvolan_varhaiskasvatussuunnitelma_010819_alkaen.pdf
- Kymsote. (i.a.-a). *Kotiin vietävät palvelut ja perhetyö*. Saatavilla 8.1. 2021 <https://www.kymsote.fi/fi/Palvelut/Lasten%2C-nuorten-ja-perheiden-palvelut/Kotiin-viet%C3%A4v%C3%A4t-palvelut-ja-perhety%C3%B6/p/kotiin-vietavat-palvelut-ja-perhety>
- Kymsote. (i.a.-b). *Perheiden sosiaalityö*. Saatavilla 18.9.2020 <https://www.kymsote.fi/fi/Palvelut/Lasten%2C-nuorten-ja-perheiden-palvelut/Perheiden-sosiaality%C3%B6/p/perheiden-sosiaalityo>
- L 1301/2014. Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141301>
- L 417/2007. Lastensuojelulaki 21.12.2007/417. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>
- L 540/2018. Varhaiskasvatuslaki 13.7.2018/540. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540#Lidp447017184>

- L 812/2000. Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista.
22.9.2000/812. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812>
- Lahtinen, P., Männistö, L., & Raivio, M. (2017). *Kohti suomalaista systeemistä lastensuojelun toimintamallia. Keskeisiä periaatteita ja reunaehdoja.*
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/132169/TY%C3%962017_7_Kohti%20suomalaista_040417.pdf?sequence=1
- Lalayants, M. (2013). Multidisciplinary Collaboration in Child Protective Clinical Consultations: Perceptions of Best Practises. *Journal of Public Child Welfare*, 7, 253–274. https://www.researchgate.net/publication/271937612_Multidisciplinary_Collaboration_in_Child_Protective_Clinical_Consultations_Perceptions_of_Best_Practices
- Lallukka, T. (2017). *Kohti monialaista yhteistyötä. Varhaiskasvatuksen ja lapsiperheiden perhetyön yhteistyö Espoossa konsultoivien erityislastentarhanopettajien kertomana.* [Opinnäytetyö, Metropolia ammattikorkeakoulu]. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/135685/Lallukka_Tiina.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Lastensuojeluasian vireilletulo. (i.a.). Teoksessa *Lastensuojelun käsikirja*. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojeluilmoitus-ja-lastensuojeluasian-vireilletulo/asian-vireilletulo>
- Mannerheimin lastensuojeluliitto. Kaakkois-Suomen piiri. (i.a.). *Ammatilliset perhepalvelut*. Saatavilla 8.1.2021 <https://kaakkois-suomen-piiri.mll.fi/ammattilaisille/amatilliset-perhepalvelut/>
- Miettinen, T. (2015). *Tiedon jakaminen ja organisaatiokulttuuri kulkevat käsi kädessä.* [Pro gradu- tutkielma, Lappeenrannan teknillinen yliopisto]. <https://docplayer.fi/7285388-Pro-gradu-tutkielma-tiedon-jakaminen-ja-organisaatiokulttuuri-kulkevat-kasi-kadessa.html>
- Myllymäki, E. (2018). Miten perhetyö uudistuu – vahvan perhetyön malli tulevaisuuden visiona. Teoksessa P. Petrelius, & P. Eriksson (toim.) *Uudistuva lastensuojelu – kohti asiakkaiden ja ammattilaisten yhteistoimintaa*. Työpaperi 32/2018. (s. 169-179). Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Saatavilla

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137112/URN_ISBN_978-952-343-208-6.pdf?sequence=1&isAllowed=y

- Määttä, A. (2018). Sosiaalinen kuntoutus ja yhteensovittavan johtamisen työkentelyprosessi. Teoksessa H., Kostilainen, & A., Nieminen (toim.) *Sosiaalisen kuntoutuksen näkökulmia ja mahdollisuuksia*. (s. 26-38). Diakonia-ammattikorkeakoulu.
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/141721/Diak_Ty-oelama_13_verkko.pdf?sequence=4&isAllowed=y
- Mönkkönen, K., Leinonen, L., Arajärvi, M., Hovatta, E.-A., Tusa, N., & Salokangas, K. (2019). Moniammatillisen vuorovaikutuksen tarkastelua. Teoksessa K., Mönkkönen, T., Kekoni, & A., Pehkonen (toim.) *Moniammatillinen yhteistyö. Vaikuttava vuorovaikutus sosiaali- ja terveysalalla*. (s. 47-65) Helsinki: Gaudeamus Oy.
- Opetusalan ammattijärjestö 2020 (i.a.). *Opettajana varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa*. Saatavilla 22.1.2021. <https://www.oaj.fi/arjessa/mita-opettajan-tyo-on/opettajana-varhaiskasvatuksessa-ja-esiopetuksessa/>
- Opetushallitus. (19.12.2018). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet*. Saatavilla 2.4.2020 https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf
- Perhetyö ja tehostettu perhetyö. (i.a.) Teoksessa *Lastensuojelun käsikirja*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojelun-avohuolto/lastensuojelun-avohuollon-tukitoimet/perhetyo-ja-tehostettu-perhetyo>
- Perälä, M.-L., Halme, N., & Kanste, O. (2013). Johtaminen, palvelut ja lapsiperheiden hyvinvointi. Teoksessa J. Reivinen & L. Vähäkylä (toim.) *Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen* (s. 121-134). Helsinki: Gaudeamus
- Puhakka, J. (2018). *Lapsen osallisuus perhetyön asiakkuudessa*. [Pro gradu-tutkielma, Lapin yliopisto]. <https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/63219/Puhakka.Jonna.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Pärnä, K. (2012). *Kehittävä moniammatillinen yhteistyö prosessina. Lapsiperheiden varhaisen tukemisen mahdollisuudet*. [Väitöskirja, Turun

- yliopisto]. (Turun yliopiston julkaisuja / Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta, Turun yliopisto). <https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/77506/AnnalesC341Parna.pdf?sequence=1>
- Rautio, S. (2014). Kumppanuus ja moniammatillinen yhteistyö neuvolan perhetyössä. *Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti*. 51, 191-202. <https://journal.fi/sla/article/view/48321>
- Rautio, S. (2016). *Neuvolan perhetyö vanhemmuuden varhaisena tukena ja yhteistyönä*. [Väitöskirja, Jyväskylän yliopisto]. https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/49289/978-951-39-6578-5_vaitos23042016.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Räty, T. (2015). *Lastensuojelulaki: Käytäntö ja soveltaminen* (3., uudistettu painos.). Helsinki: Edita.
- Rönkkö, L., & Rytönen, T. (2010). *Monisäikeinen perhetyö*. Helsinki: WSOYpro.
- Taskinen, S. (2010). *Lastensuojelulain soveltaminen*. Helsinki: WSOY.
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. (18.1.2021). *Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE)*. Saatavilla 24.1.2021 <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/lapsi-ja-perhepalveluiden-muutosohjelma-lape->
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. (2016). *Luo luottamusta – suojele lasta. Opas yhteistyöstä lapsia ja perheitä työssään kohtaaville*. Saatavilla https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136183/Luo%20luottamusta%20suojele%20lasta_2019_1010%20s%20prf.pdf?sequence=7&isAllowed=y
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. (4.6.2020) *Perhetyö*. Saatavilla 3.4.2020 <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/sosiaalipalvelut/perhetyo>
- Tiuraniemi, H., Rantajärvi, K-M., Heinonen, H., Silvennoinen, K., Närhi, M., Lehtola, R., & Mäntymäki, T. (13.11.2018). *Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma – siltaamistoimet maakuntavalmisteluun vuosille 2019–2021*. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma. <http://www.sosiaalikollega.fi/hankkeet/lape/hankeinfo-1/tiedotteet/hankkeet/lape/tyosuunnitelma-211118>

- Tulensalo, H. (2016). *Moniammatilliset asiantuntijaryhmät lastensuojelussa. Selvitys toiminnasta ja kehittämis ehdotukset*. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/130505/URN_ISBN_978-952-302-659-9.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi* (Uudistettu painos.). Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Turja, L. (2017). Oppimisen ja kehityksen haasteet. Teoksessa M., Koivula, A., Siippainen, & P. Eerola-Pennanen. (toim.) *Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia* (s. 145-162.) Tampere. Vastapaino Oy.
- Vilkka, H. (2014). *Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi. <http://hanna.vilkka.fi/wp-content/uploads/2014/02/Tutki-ja-mittaa.pdf>
- Vilkka, H. (2015). *Tutki ja kehitä* (uud. p.). Jyväskylä: PS-kustannus
- Wang, S., & Noe, R-A. (2010). Knowledge sharing: A review and directions for future research. *Human Resource Management Review*, vol. 20, pp. 115-131. https://www.researchgate.net/publication/222705614_Knowledge_Sharing_A_Review_and_Directions_for_Future_Research

LIITE 1. Saatekirje

Hei sinä varhaiskasvatuksen / perhetyön ammattilainen!

Olemme kaksi sosionomi (AMK)- opiskelijaa Helsingin Diakonia-ammattikorkeakoulusta. Tämä kysely on osa opinnäytetyötämme, jonka tarkoituksena on tutkia varhaiskasvatuksen ja perhetyön välistä yhteistyötä Kouvolan alueella. Tavoitteenamme on tutkia yhteistyön toimivuutta ja sen mahdollisia kehityskohtia. Tähän tarvitsemme apua juuri sinulta. Kerrothan avoimesti meille kokemuksistasi sekä toiveistasi koskien yhteistyötä, jotta voimme yhdessä olla mukana luomassa laadukasta ja molempia osapuolia huomioivaa yhteistyötä jatkossa.

Koemme opinnäytetyön aiheen tärkeäksi, koska moniammatillinen yhteistyö korostuu erityisesti perheiden kanssa tehtävässä työssä. Moniammatillinen yhteistyö on lakiperustaista ja eri toimijoiden tulisi yhdessä muodostaa lapsen ja perheen edun mukainen toimiva kokonaisuus.

Tutkimukselle on myönnetty asianmukainen tutkimuslupa. Kysely on anonymi ja aineisto käsitellään ehdottoman luottamuksellisesti. Kysely on auki 3 viikkoa. Kyselyyn vastaaminen vie n. 5–10 minuuttia.

Opinnäytetyö tehdään yhteistyössä Humana avopalvelut Oy:n kanssa.

Valmis opinnäytetyö julkaistaan osoitteessa: www.theseus.fi

LINKKI KYSELYYN: link.webpolsurveys.com/S/2CC983A3F2D5B334

Vastauksistasi kiittäen

Emilia Puntala

Emilia.puntala@student.diak.fi

Elisa Sammalniemi

Elisa.sammalniemi@student.diak.fi

Mikäli sinulla herää jotakin kysyttävää, ole rohkeasti yhteydessä!

